Ἀριθ. 534 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 23 Μαρτίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Διήγημα Προσπέρου Μεριμέ.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

(Συνέχεια καὶ τέλος· βλ. σ. 161.)

Ἡ Κολόμβα ἐστράφη τότε πρὸς τὰ ὀπίσω κράζουσα ὅλαις δυνάμεσι τὴν μὶς Νέβιλ, ἀλλ' ἀπόκρισιν δὲν ἤκουε... Ἀφ' οὗ ἐπί τινα ὥραν ἐπλανήθη τῇδε κἀκεῖσε ἀναζητοῦσα τὴν ὁδόν, δι' ἧς ἦλθε, συνήντησεν ἕν τινι ἀτραπῷ δύο εὐζώνους, οἵτινες ἐφώνησαν πρὸς αὐτὴν τὸ Τίς εἶ;

«Λοιπὸν κύριοι, εἶπεν ἡ Κολόμβα χλευαστικῶς, ἐχαλάσατε τὸν κόσμον. Πόσους ἐσκοτώσατε;

— Ἤσο μαζὶ μὲ τοὺς φυγοδίκους, εἶπεν ὁ ἕτερος τῶν στρατιωτῶν. Πρέπει νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃς.

— Πολὺ εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη ἐκείνη· ἀλλ' ἔχω καὶ μίαν φίλην ἐδῶ καὶ εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ τὴν εὕρωμεν καὶ αὐτήν.

— Αὐτὴν τὴν ἔχωμεν συλλάβῃ, καὶ θὰ 'πᾶτε νὰ κοιμηθῆτε μαζὶ 'ς τὴν φυλακήν.

— Εἰς τὴν φυλακήν; αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε· ἐν τοσούτῳ 'πηγαίνετέ με ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται ἡ φίλη μου.»

Οἱ εὔζωνοι τὴν ὡδήγησαν τότε εἰς τὸ 'λημέρι τῶν φυγοδίκων, ὅπου συνήθροιζον τὰ τρόπαια τῆς ἐκστρατείας των, δηλαδὴ τὸ *πιλόνε*, δι' οὗ ἐσκεπάζετο ὁ Ὄρσο, παλαιάν τινα χύτραν καὶ ἕν σταμνίον πλῆρες ὕδατος. Ἐκεῖ εὑρίσκετο καὶ ἡ μὶς Νέβιλ, ἥτις συλληφθεῖσα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἡμιθανὴς ἐκ τοῦ φόβου, ἀπεκρίνετο διὰ κλαυθμῶν εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις των περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φυγοδίκων καὶ περὶ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἔφυγον.

Ἡ Κολόμβα ῥιφθεῖσα εἰς τὰς ἀγκάλας της τῇ εἶπε μυστικά: «Ἐσώθησαν!» Εἶτα δὲ στραφεῖσα πρὸς τὸν διοικοῦντα τὸ ἀπόσπασμα λοχίαν, «Κύριε, τῷ εἶπε, καθὼς βλέπετε ἡ δεσποσύνη δὲν εἰξεύρει τίποτε ἀπὸ ὅσα τὴν ἐρωτᾶτε. Ἀφῆτέ μας νὰ γυρίσωμεν εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ἀνησυχοῦν διότι ἠργήσαμεν.

— Θὰ σᾶς ὑπάγουν εἰς τὸ χωρίον καὶ γρηγορώτερα ἀφ' ὅ τι ἐπιθυμεῖτε, μικροῦλά μου, εἶπεν ὁ λοχίας, καὶ ἐκεῖ θὰ λάβετε τὸν κόπον νὰ εἰπῆτε τί ἐκάμνετε εἰς τὸ μακὶς τέτοιαν ὥρα καὶ τί δουλειὰν ἔχετε μὲ τοὺς φυγοδίκους, ποῦ τὸ ἔστριψαν. Δὲν εἰξεύρω τί μάγια κάμνουν αὐτοὶ οἱ ἀχρεῖοι, καὶ παντοῦ ὅπου εὑρίσκονται φυγόδικοι εἶσαι βέβαιος πῶς θὰ ἀπαντήσῃς καὶ εὔμορφαις.

— Σᾶς ἀρέσουν, φαίνεται, τὰ ἀστεῖα, κύριε λοχία, εἶπεν ἡ Κολόμβα, ἀλλὰ δὲν θὰ κάμετε κακὰ νὰ προσέχετε κἄπως εἰς τοὺς λόγους σας. Ἡ δεσποσύνη ἐδῶ εἶναι συγγενὴς τοῦ νομάρχου, καὶ δὲν κάμνετε καλὰ νὰ τὴν περιπαίζετε.

— Συγγενὴς τοῦ νομάρχου! ἐψιθύρισεν εἰς εὔζωνος πρὸς τὸν ἀνώτερόν του· πραγματικῶς, φορεῖ κοπελλῖνον.

— Τὸ καπελλῖνον δὲν σημαίνει τίποτε, εἶπεν ὁ λοχίας. Ἦσαν καὶ αἱ δύο μαζὶ μὲ τὸν παπᾶν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἐργολάβος τοῦ τόπου, καὶ καθῆκόν μου εἶναι νὰ τὰς συλλάβω. Ὥστε δὲν ἔχομεν πλέον ἄλλην δουλειὰν ἐδῶ. Ἂν δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμένος δεκανεὺς Τωπέν... αὐτὸς ὁ μεθύστακας ὁ Γάλλος ἐφανερώθη προτοῦ νὰ ζώσω ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τὸ μακίς... ἂν δὲν ἦτο αὐτὸς θὰ τοὺς ἐπιάναμεν 'σὰ 'σὲ δίκτυ.

— Ἑπτὰ εἴσθε ὅλοι; ἠρώτησεν ἡ Κολόμβα. Εἰξεύρετε, κύριοι, ὅτι ἂν τυχὸν οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Γαμπίνη, ὁ Σαρόιη καὶ ὁ Θεόδωρος Πώλης εὑρίσκοντο εἰς τὸν σταυρὸν τῆς ἁγίας Χριστίνας μαζὶ μὲ τὸν Βρανδολάτσο καὶ τὸν παπᾶν θὰ σᾶς ἔδαναν σὲ κανέναν *μπελᾶ*. Ἂν πρόκειται νὰ συνομιλήσετε μὲ τὸν *φρούραρχον τῆς ἐξοχῆς*,[1]) δὲν θὰ μοῦ ἄρεσε νὰ εὑρεθῶ ἐκεῖ κοντά. Αἱ σφαῖραι δὲν διακρίνουν κάνένα τὴν νύκτα.»

Ἡ πιθανότης συγκρούσεως πρὸς τοὺς ἐπιφόβους ἐκείνους φυγοδίκους, οὓς ὠνόμασεν ἡ Κολόμβα, ἐνεποίησε μεγίστην αἴσθησιν εἰς τοὺς στρατιώτας. Βλασφημῶν δὲ καὶ καταρώμενος τὸν δεκανέα Τωπέν, τὸν *σκυλόφραγκον*, ὁ λοχίας διέταξεν ὑποχώρησιν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν ἀπόσπασμα ἔλαβε τὴν εἰς Πετρανέραν ἄγουσαν, συμπαραλαβὸν τὸ *πιλόνε* καὶ τὴν χύτραν· τὸ δὲ σταμνίον ἐθραύσθη δι' ἑνὸς λακτίσματος. Εἷς τῶν εὐζώνων ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ βραχίονος τὴν μὶς Λυδίαν· ἀλλ' ἡ Κολόμβα, ἀπωθή-

[1]) Τὸν τίτλον τοῦτον ἐλάμβανεν ὁ Θεόδωρος Πώλη.

σασα αὐτὸν παραχρῆμα, «Νὰ μὴ τὴν ἐγγίσῃ κἀνείς! ἀνεφώνησε. Νομίζετε πῶς ἔχομεν ὄρεξιν νὰ φύγωμεν; Ἐμπρός, Λυδία, φιλτάτη μου, στηρίχθητι εἰς ἐμὲ καὶ μὴ κλαίῃς ὡς παιδίον. Ἦτο καὶ αὐτὸ μία περιπέτεια, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχῃ κακὸν τέλος. Ὕστερα ἀπὸ 'μισὴν ὥραν θὰ εἴμεθα εἰς τὸ τραπέζι. Ἂν ἐρωτᾷς δι' ἐμὲ ἀπόθανα τῆς πείνας.

— Τί θὰ εἴπουν δι' ἐμέ; ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἡ μὶς Νέβιλ.

— Θὰ εἴπουν ὅτι ἐχάσατε τὸν δρόμον εἰς τὸ μακίς, τί ἄλλο;

— Τί θὰ εἴπῃ ὁ νομάρχης;... τί θὰ εἴπῃ πρὸ πάντων ὁ πατέρας μου;

— Ὁ νομάρχης;... θὰ τοῦ εἰπῆτε καὶ σεῖς νὰ κυττάζῃ τὴν νομαρχίαν του. Ὁ πατέρας σας; ... ἀπὸ τὸν τρόπον ὅπου συνωμιλεῖτε μὲ τὸν Ὄρσο θὰ ἐπίστευα πῶς εἴχατε νὰ εἴπητε κἄτι τι εἰς τὸν πατέρα σας.»

Ἡ μὶς Νέβιλ δὲν ἀπεκρίθη ἀλλ' ἔσφιγξε τὸν βραχίονά της.

«Δὲν εἶναι ἀλήθεια, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς αὐτῆς ἡ Κολόμβα, πῶς ὁ ἀδελφός μου ἀξίζει νὰ τὸν ἀγαποῦν; Δὲν τὸν ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς ὀλίγον;

— Ἄ! Κολόμβα, ἀπεκρίθη ἡ μὶς Νέβιλ μειδιάσασα, καίτοι ἦτο τόσον τεταραγμένη· μὲ ἐπροδώσατε, ἐμέ, ποῦ σᾶς εἶχα τόσην ἐμπιστοσύνην!»

Ἡ Κολόμβα περιβαλοῦσα διὰ τοῦ βραχίονος τὴν ὀσφὺν τῆς Λυδίας καὶ ἀσπασθεῖσα αὐτὴν εἰς τὸ μέτωπον, «Καλή μου ἀδελφοῦλα, τῇ εἶπε, θὰ μὲ συγχωρήσῃς;

— Φοβερά μου ἀδελφή, ἠμπορῶ νὰ κάμω καὶ ἀλλέως;» ἀπεκρίθη ἡ Λυδία, ἀνταποδοῦσα αὐτήν.

Ὁ νομάρχης καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς εἶχον καταλύσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δημαρχικοῦ παρέδρου τῆς Πετρανέρας, ὁ δὲ συνταγματάρχης, ἀνησυχῶν σφόδρα περὶ τῆς θυγατρός του, εἶχεν ἔλθῃ πρὸς αὐτοὺς δι' εἰκοστὴν τότε φοράν, ὅπως τοὺς ἐρωτήσῃ μὴ ἔμαθόν τι περὶ αὐτῆς, ὅτε εὔζωνός τις, σταλεὶς ὡς ἀγγελιοφόρος ὑπὸ τοῦ λοχίου, ἀφηγήθη τὰ κατὰ τὴν τρομερὰν συμπλοκὴν πρὸς τοὺς φυγοδίκους, ἐν ᾗ συμπλοκῇ δὲν ἐφονεύθη μὲν οὐδ' ἐτραυματίσθη τις, ἀλλ' ὅμως κατεσχέθησαν μία χύτρα καὶ ἓν *πιλόρε* καὶ συνελήφθησαν δύο νέαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν, ὡς ἔλεγεν, ἐρωμέναι ἢ κατάσκοποι τῶν φυγοδίκων. Οὕτω προαγγελθείσης τῆς ἐλεύσεώς των, ἐνεφανίσθησαν μετ' ὀλίγον αἱ δύο αἰχμάλωτοι μετὰ τῆς ἐνόπλου συνοδίας αὐτῶν. Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν φαιδρότητα τῆς Κολόμβας, τὴν ἐντροπὴν τῆς συντρόφου της, τὴν ἔκπληξιν τοῦ νομάρχου, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀπορίαν τοῦ συνταγματάρχου. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἔσχε τὴν κακεντρέχειαν νὰ διασκεδάσῃ, ὑποβαλλων τὴν ταλαίπωρον Λυδίαν εἰς εἶδός τι ἀνακρίσεως, περατωθείσης μόνον ὅτε ἡ σύγχυσις αὐτῆς ἐκορυφώθη.

«Μοὶ φαίνεται, εἶπεν ὁ νομάρχης, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀπολύσωμεν ὅλους. Αἱ δεσποσύναι ἐξῆλθον εἰς περίπατον, καὶ εἶναι τοῦτο φυσικώτατον, ἀφ' οὗ ὁ καιρὸς εἶναι τόσον ὡραῖος. Συνήντησαν κατὰ τύχην νέον ἀξιαγάπητον, πληγωμένον, φυσικώτατον καὶ τοῦτο.» Εἶτα δὲ λαβὼν κατ' ἰδίαν τὴν Κολόμβαν, «Δεσποσύνη, τῇ εἶπε, δύνασθε νὰ παραγγείλετε τοῦ ἀδελφοῦ σας, ὅτι ἡ ὑπόθεσίς του ἔλαβε πολὺ καλλιτέραν τροπήν, παρ' ὅσον ἤλπιζα. Ἡ νεκροψία καὶ ἡ κατάθεσις τοῦ συνταγματάρχου ἀποδεικνύουσιν ὅτι εὑρέθη ἐν καταστάσει ἀμύνης καὶ δὲν εἶχε κανένα σύντροφον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πυροβολισμοῦ. Ὅλα θὰ διορθωθῶσιν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀφήσῃ τάχιστα τὸ μακὶς καὶ νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς ἀρχάς.»

Ἦτο ἡ ἑνδεκάτη περίπου ὥρα τῆς νυκτός, ὅτε ὁ συνταγματάρχης, ἡ θυγάτηρ του καὶ ἡ Κολόμβα παρεκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν, ὅπως φάγωσι τὸ δεῖπνον, ὅπερ εἶχε κρυώσῃ πρὸ πολλοῦ. Ἡ Κολόμβα ἔτρωγε μετὰ πολλῆς ὀρέξεως, σκώπτουσα ἑνταῦτῷ καὶ νομάρχην καὶ εἰσαγγελέα καὶ εὐζώνους. Ὁ συνταγματάρχης ἔτρωγεν ἐν σιγῇ, κυττάζων ἀδιακόπως τὴν κόρην του, ἥτις ἔνευε χαμαὶ πρὸς τὸ πινάκιον τοὺς ὀφθαλμούς. Τέλος διὰ φωνῆς μειλιχίου, ἀλλὰ σοβαρᾶς,

«Λυδία, εἶπε πρὸς αὐτὴν ἀγγλιστί, μήπως ἔχεις δώσῃ κἀμμίαν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Δέλλα Ῥέββια;

— Ναί, πατέρα, σήμερον,» ἀπεκρίθη ἐκείνη ἐρυθριάσασα, δι' ἐντόνου ὅμως φωνῆς.

Εἶτα δὲ ὑψώσασα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ παρατηρήσασα ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός της δὲν ἐδείκνυε σημεῖόν τι ὀργῆς ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἠσπάσθη αὐτόν, ὡς ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πράττουσιν αἱ καλῶς ἀνατεθραμμέναι νεάνιδες.

«Ἂς ἦναι! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης· ὁ νέος εἶναι ἀξιόλογος· ὅμως, μὰ τὸν θεόν! δὲν θὰ μείνωμεν εἰς αὐτὸν τὸν ἀναθεματισμένον τόπον! ἀλλέως δὲν δέχομαι.

— Δὲν καταλαμβάνω τὰ ἀγγλικά, εἶπεν ἡ Κολόμβα, ἥτις παρετήρει αὐτοὺς μετὰ μεγίστης περιεργίας· ἀλλὰ βάλλω στοίχημα, ὅτι ἐννόησα τί λέγετε.

— Λέγομεν, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, ὅτι θὰ σὲ πάρωμεν μαζί μας νὰ κάμωμεν ἓν ταξείδι εἰς τὴν Ἰρλανδίαν.

— Ὦ, εὐχαρίστως, καὶ θὰ ἦμαι ἡ *surella Colomba*. Σύμφωνοι λοιπόν, συνταγματάρχα; Δότε μου τὸ χέρι σας.

— Εἰς τοιαύτας περιστάσεις συνειθίζεται φίλημα,» εἶπεν ὁ συνταγματάρχης.

Κ'

Μῆνάς τινας μετὰ τὸ συμβὰν τοῦ διπλοῦ πυροβολισμοῦ, ὅπερ συνετάραξεν ὅλον τὸν δῆμον τῆς Πετρανέρας, ὡς θὰ ἔγραφον αἱ ἐφημερίδες, νέος ἐχωνέκκρεμῆ ἐν ἐπιδέσμῳ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, ἐξῆλθεν ἔφιππος περὶ τὴν δείλην ἐκ τῆς Βαστίας καὶ ὥδευσε πρὸς τὸ χωρίον Κάρδον, ὀνομαστὸν διὰ τὴν κρήνην του, ἐξ ἧς οἱ ἀβροδίαιτοι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἀρύονται κατὰ τὸ θέρος πρὸς πόσιν ὕδωρ κάλλιστον. Συνώδευε δ' αὐτῷ νεᾶνις ὑψηλὴ τὸ ἀνάστημα, περικαλλής, ἐπιβαίνουσα μικροῦ μέλανος ἵππου, οὗ πᾶς ἔμπειρος γνώστης ἵππων θὰ ἐθαύμαζε τὴν ῥώμην καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' οὐ δυστυχῶς ἐκ παραδόξου τινὸς συμβεβηκότος ἦν ἐστιγμένον τὸ ἓν οὖς. Ἅμα ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον, ἡ νεᾶνις ἐπήδησεν ἐλαφρὰ κατὰ γῆς, καὶ ἀφ' οὗ πρῶτον ἐβοήθησε τὸν σύντροφόν της νὰ καταβῇ τοῦ ἵππου, ἔλαβε δύο βαρέα σακκίδια, ἅτινα ἦσαν προσδεδεμένα ἐν τῷ ἐφιππίῳ τοῦ ἰδικοῦ της. Παρέδωκαν τότε εἰς ἕνα χωρικὸν τοὺς ἵππους, ὅπως φυλάττῃ αὐτούς, καὶ ἡ μὲν νέα φέρουσα τὰ σακκίδια κεκρυμμένα ὑπὸ τὸ *μέτζαρόν* της, ὁ δὲ νέος φέρων δίκαννον τουφέκιον ἔλαβον τὴν εἰς τὸ ὄρος ἄγουσαν, ὁδεύοντες δι' ἀτραποῦ δυσβάτου, ἥτις προδήλως δὲν ἔφερεν εἰς χωρίον ἢ κατοικίαν τινά. Φθάσαντες δ' εἰς ἓν τῶν ὑψηλῶν διαζωμάτων τοῦ ὄρους Κουέρτσιο ἐστάθησαν καὶ ἐκάθησαν ἀμφότεροι ἐπὶ τῆς χλόης. Ἦτο φανερὸν ὅτι περιέμενόν τινα, διότι ἔστρεφον ἀδιαλείπτως τὰ βλέμματα πρὸς τὸ ὄρος, ἡ δὲ νεᾶνις ἐκύτταζε συχνάκις τὴν ὥραν εἰς κομψὸν χρυσοῦν ὡρολόγιον, ἴσως μᾶλλον ὅπως θεωρήσῃ κόσμημα πολύτιμον, ὅπερ ἐφαίνετο ὅτι πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ἀποκτήσῃ, ἢ ὅπως ἴδῃ ἂν παρῆλθεν ἡ ὁρισθεῖσα πρὸς συνέντευξιν ὥρα. Ἀλλὰ δὲν ἀνέμειναν ἐπὶ μακρόν. Κύων τις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μακίς, ὅτε δ' ἡ νεᾶνις ἐκάλεσεν αὐτὸν φωνήσασα Μπροῦσκο! ἔδραμεν ἀμέσως περισείνων αὐτήν. Μετὰ μικρὸν ἐνεφανίσθησαν δύο ἄνδρες, πυκνὴν ἔχοντες γενειάδα, ὧν ἑκάτερος ἔφερεν ὑπὸ τὸν βραχίονα τουφέκιον, *σιλάχιον* ἐν τῇ ζώνῃ καὶ πιστόλιον εἰς τὸ πλευρόν. Τὰ ἐσχισμένα καὶ ἐμβαλλωμένα ἐνδύματά των ἐφαίνοντο ἀναρμοστοῦντα πρὸς τὰ λαμπρότατα ὅπλα των, ἅτινα ἦσαν κατεσκευασμένα ἐν ὀνομαστῷ ὁπλοποιείῳ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Εἰ καὶ ἀνίσου ὄντες, κατὰ τὰ φαινόμενα, κοινωνικῆς θέσεως, ἐδεξιώθησαν ὅμως καὶ οἱ τέσσαρες μετὰ πολλῆς οἰκειότητος ἀλλήλους, ὡς φίλοι παλαιοί.

«Λοιπόν Ὄρσ' Ἀντώνη! εἶπεν ὁ πρεσβύτατος τῶν φυγοδίκων πρὸς τὸν νέον, ἐτελείωσε πλέον ἡ ὑπόθεσίς σας. Τὸ συμβούλιον ἔβγαλε βούλευμα, ποῦ λέγει πῶς δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ πρὸς κατηγορίαν. Τὰ συγχαρητήριά μου. Λυποῦμαι μονάχα πῶς δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν νῆσον ὁ δικηγόρος διὰ νὰ τὸν ἰδῶ ποῦ θὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακόν του. Καὶ τὸ χέρι σας πῶς εἶναι;

— Ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀπεκρίθη ὁ νέος, μοῦ εἶπαν πῶς θὰ τὸ ἐβγάλω ἀπὸ τὴν κρεμάθραν. Βράνδο, παλληκαρᾶ μου, αὔριον ἀναχωρῶ εἰς Ἰταλίαν καὶ ἤθελα νὰ σᾶς ἀφήσω τὴν ὑγείαν, καθὼς καὶ εἰς τὸν κύριον παπᾶν. Διὰ τοῦτο σᾶς παρεκάλεσα νὰ ἔλθετε.

— Κἄτι πολὺ βιάζεσθε, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο· χθὲς ἀθωώθητε καὶ αὔριον κι' ὅλας φεύγετε;

— Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ὑποθέσεις μας, εἶπεν εὐθύμως ἡ νέα. Κύριοι, σᾶς ἔφερα φαγητόν· φάγετε καὶ νὰ μὴ λησμονήσετε ὅμως τὸν φίλον μου τὸν Μπροῦσκο.

— Μοῦ τὸν κακομαθαίνετε τὸν Μπροῦσκο, κυρὰ Κολόμβα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι ἀχάριστος. Τώρα νὰ ἰδῆτε. Ἔλα, Μπροῦσκο, εἶπε προτείνας ὁριζοντείως τὸ τουφέκιόν του, πήδησε εἰς τιμὴν τῶν Βαρρικίνη!» Ὁ κύων ἔστη ἀκίνητος, λείχων τὸ ῥύγχος καὶ κυττάζων τὸν αὐθέντην του. «Πήδησε εἰς τιμὴν τῶν Δέλλα Ῥέββια!» καὶ ὁ κύων ἐπήδησε δύο πόδας ὑψηλότερον τοῦ δέοντος.

«Ἀκούσατε, φίλοι μου, εἶπεν ὁ Ὄρσο, πολὺ κακὴν δουλειὰν ἐπιάσατε· καὶ ἂν δὲν συμβῇ νὰ τελειώσετε τὰς ἡμέρας σας εἰς ἐκείνην ἐκεῖ κάτω τὴν πλατεῖαν, ποῦ φαίνεται ἀπὸ ἐδῶ,[1]) τὸ καλλίτερον ἀφ' ὅσα ἔχετε νὰ περιμένετε εἶναι νὰ σᾶς ἀφήσῃ εἰς τὸν τόπον ἡ σφαῖρα κἀνενὸς χωροφύλακος.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο! εἶπεν ὁ Καστρικώνης, θάνατος καὶ αὐτός, 'σὰν κάθε ἄλλον, καὶ καλλίτερος μάλιστα ἀπὸ τὴν θέρμην ποῦ σὲ σκοτώνει εἰς τὸ κρεβάτι σου καὶ ἔχεις καὶ τοὺς θρήνους καὶ τὰ ξεφωνητὰ τῶν κληρονόμων σου, ἀληθινὰ ἢ ψεύτικα, ὅ τι καὶ ἂν ἦναι. Ὅταν ἔχῃ κἀνεὶς συνειθίσῃ, καλὴ ὥρα 'σὰν κ' ἐμᾶς, τὸν καθαρὸν ἀέρα, δὲν θέλει ἄλλο καλλίτερο, παρὰ νὰ 'πεθάνῃ μέσα εἰς τὰ ὑποδήματά του, ὅπως λέγουν οἱ χωριάταις.

— Ἐπεθύμουν, εἶπεν ὁ Ὄρσο, νὰ σᾶς ἔβλεπα νὰ ἀφίνετε αὐτὸν τὸν τόπον... καὶ νὰ ζήσετε ζωὴν ἥσυχον. Διατί νὰ μὴν ὑπάγετε, παραδείγματος χάριν, νὰ ἀποκατασταθῆτε εἰς τὴν Σαρδηνίαν, ὡς ἔκαμαν τόσοι ἄλλοι σύντροφοί σας; Ἠμποροῦσα νὰ σᾶς εὐκολύνω εἰς τοῦτο.

— Εἰς τὴν Σαρδηνίαν! ἀνεφώνησεν ὁ Βρανδολάτσο. *Istos Sardos!* ὦ ποῦ νὰ τοὺς πάρῃ ὁ διάβολος μὲ τὴν προκομμένην τὴν γλῶσσάν των! Αὐτοὺς ἡμεῖς δὲν καταδεχόμεθα νὰ τοὺς ἔχωμεν συντρόφους.

— Δὲν περνᾷ κἀνεὶς καλὰ εἰς τὴν Σαρδηνίαν. Ἂν ἐρωτᾶτε καὶ ἐμέ, τοὺς Σαρδονίους τοὺς πε-

[1]) Ἡ πλατεῖα τῆς Βαστίας, ἔνθα ἐκτελοῦνται αἱ κεφαλικαὶ ποιναί.

ριφρονῶ. Διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων ἔχουν ἐφίππους χωροφύλακας· ἀπὸ αὐτὸ θὰ καταλάβετε τί πρᾶγμα εἶναι καὶ οἱ φυγόδικοι καὶ οἱ κάτοικοι. [1]) Εἰς τὸν διάβολον νὰ ὑπάγῃ ἡ Σαρδηνία! Δι' ἓν ὅμως πρᾶγμα ἀπορῶ, κύριε Δέλλα Ῥέββια, πῶς σεῖς, ὁ ὁποῖος εἶσθε ἄνθρωπος ἀξιόλογος καὶ εἰξεύρετε νὰ ζήσετε, δὲν εὕρατε τῆς ἀρεσκείας σας τὸν βίον εἰς τὸ μακίς, ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτὸν τὸν βίον τὸν ἐδοκιμάσατε.

— Ὅμως, εἶπε μειδιάσας ὁ Ὄρσο, ὅτε ἠξιώθην νὰ γίνω ἀκόλουθός σας δὲν ἤμην καὶ τόσον εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσω τὰ θέλγητρα τοῦ βίου ἐκείνου· καὶ ἀκόμη μὲ πονοῦσι τὰ πλευρά, ὁσάκις ἐνθυμοῦμαι τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἔκαμα μίαν ὡραίαν νύκτα, ἐξαπλωμένος πλαγιαστὰ ὡς ἐπανωγόμι εἰς ἓν ξέστρωτο ἄλογο, τὸ ὁποῖον ὡδήγει ὁ φίλος μου Βρανδολάτσο.

—Καὶ τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ αἰσθάνεται κάνεὶς ἅμα διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Καστρικώνη, δὲν τὴν λογαριάζετε καθόλου; Πῶς δὲν σᾶς ἀρέσει νὰ ἀπολαύετε ἀπόλυτον ἐλευθερίαν εἰς κλίμα τόσον ὡραῖον, καθὼς εἶναι τὸ ἰδικόν μας; Μὲ αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖον, ὅπου ἐπιβάλλει εἰς ὅλους σεβασμὸν (καὶ ἔδειξε τὸ τουφέκιόν του) εἶναι κάνεὶς βασιλιᾶς παντοῦ, ἕως ποῦ φθάνει ἡ σφαῖρα. Δίδει προσταγάς, διορθώνει τὰ ἄδικα καὶ τὰ στραβά... Εἶναι ἠθικωτάτη διασκέδασις αὐτή, κύριε, καὶ πολὺ εὐχάριστος καὶ ὁσάκις μᾶς παρουσιασθῇ εὐκαιρία δὲν τὴν ἀφίνομεν. Ὑπάρχει τερπνοτέρα ζωὴ ἀπὸ ζωὴν πλάνητος ἱππότου, ὅταν ἔχῃ μάλιστα καλλίτερα ὅπλα καὶ περισσότερον νοῦν ἀπὸ τὸν Δὸν Κιχώτην; Νὰ ἰδῆτε, προχθὲς λόγου χάριν ἤκουσα ὅτι ὁ θεῖος τῆς μικρᾶς Λίλλας Λουίγκη, ἐκεῖνος ὁ γέρων ἐξηνταβελώνης, δὲν ἤθελε νὰ τὴν προικίσῃ· κάθηται καὶ τοῦ γράφω ἓν γράμμα, χωρὶς φοβέραις... φοβέραις ἐγὼ δὲν συνειθίζω· ἔ λοιπόν, τί νὰ σᾶς εἰπῶ! εἰς τὴν στιγμὴν ἄλλαξε γνώμην ὁ ἄνθρωπος· τὴν ὑπάνδρευσε καὶ οὕτω διὰ μιᾶς ἔκαμα δύο εὐτυχεῖς. Πιστεύσατέ με, κύριε Ὄρσο, τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν ζωὴν τῶν φυγοδίκων. Μπᾶ, καὶ τοῦ λόγου σας ἴσως θὰ ἐμένατε φυγόδικος, ἂν δὲν ὑπῆρχε μία Ἀγγλίς, τὴν ὁποίαν ἐγὼ μόλις εἶδα, ἀλλὰ περὶ τῆς ὁποίας ὅλοι εἰς τὴν Βάστιαν ὁμιλοῦν μὲ θαυμασμόν.

— Ἡ μέλλουσα ἀνδραδέλφη μου δὲν ἀγαπᾷ τὸ μακίς, εἶπεν ἡ Κολόμβα γελάσασα, παραπολὺ τὴν ἐρόβησε.

— Τέλος πάντων, εἶπεν ὁ Ὄρσο, θέλετε νὰ μείνετε ἐδῶ; Ἂς ἦναι. Εἰπέτε μου τί ἠμπορῶ νὰ πράξω διὰ σᾶς.

— Τιποτε ἄλλο, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο, παρὰ μόνον νὰ μᾶς ἐνθυμῆσθε κἀμμίαν φοράν. Παρὰ πολλὰ ἐκάματε δι' ἡμᾶς. Πρῶτον ἡ Χιλίνα ἔχει τώρα τὴν προῖκά της, καὶ διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ καλά, δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ γράψῃ ὁ φίλος μου ὁ παπᾶς γράμματα χωρὶς φοβέραις. Ἔπειτα εἰξεύρομεν πῶς ὁ ἐνοικιαστὴς τῶν κτημάτων σας ἔχει διαταγὴν νὰ μᾶς δίδῃ, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην, ψωμὶ καὶ μπαρούτη. Λοιπὸν ὑγιαίνετε· ἐλπίζω πῶς θὰ σᾶς ἴδω καὶ πάλιν εἰς τὴν Κορσικὴν κἀμμίαν ἡμέραν.

— Ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, εἶπεν ὁ Ὄρσο, μερικὰ χρυσᾶ νομίσματα εἶναι πολὺ ὠφέλιμα. Τώρα ποῦ εἴμεθα παλαιοὶ φίλοι, ἐλπίζω πῶς θὰ δεχθῆτε νὰ κρατήσετε αὐτὸ τὸ φυσέκι, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ διὰ νὰ προμηθευθῆτε πολλὰ ἄλλα φυσέκια.

— Ὄχι χρήματα μεταξύ μας, ὑπολοχαγέ, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο ἀποφασιστικῶς.

— Τὰ χρήματα εἶναι παντοδύναμα εἰς τὴν κοινωνίαν, εἶπεν ὁ Καστρικώνη· ἀλλ' εἰς τὸ μακὶς ἐκτιμῶνται περισσότερον ἡ παλληκαρίσια καρδιὰ καὶ τὸ καλὸ τουφέκι.

— Δὲν ἤθελα νὰ σᾶς ἀποχωρισθῶ, εἶπεν ὁ Ὄρσο, χωρὶς νὰ σᾶς ἀφήσω κάτι διὰ νὰ μ' ἐνθυμεῖσθε. Ἂς ἴδωμεν λοιπόν, τί ἠμπορῶ νὰ σοῦ ἀφήσω, Βράνδο;»

Ὁ φυγόδικος ἔξυσε τὴν κεφαλήν, καὶ ὑπόδρα ἰδὼν τὸ τουφέκιον τοῦ Ὄρσο:

« Ἀφ' οὗ εἶναι ἔτσι, κύριε ὑπολοχαγέ, εἶπεν, ἂν εἶχα τὸ θάρρος... ὄχι ὅμως, τὸ ἀγαπᾶτε παραπολύ...

— Τί θέλεις;

— Τίποτε... ἔπειτα τί σημαίνει τὸ πρᾶγμα;.. Πρέπει καὶ νὰ εἰξεύρῃ κάνεὶς νὰ τὸ μεταχειρισθῇ. Συλλογίζομαι πάντα αὐτὴ τὴ διαβολεμένη διπλῆ ῥηξιά... καὶ μὲ τὸ ἕνα χέρι μάλιστα... Αὐτὰ ὅμως δὲν γίνονται δύο φοραῖς.

— Τὸ τουφέκι τοῦτο θέλεις; Τὸ εἶχα φέρῃ διὰ νὰ σοῦ τὸ δώσω· ἀλλὰ νὰ τὸ μεταχειρίζεσαι ὅσον τὸ δυνατὸν σπανιώτερα.

— Ὤ, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ, ὅτι θὰ τὸ μεταχειρισθῶ ὅπως σεῖς· ἀλλὰ μείνατε ἡσυχος· ὅταν μάθετε πῶς ἔπεσεν εἰς ἄλλα χέρια, νὰ εἶσθε βέβαιος πῶς ὁ Βράνδο Σαβέλλη σᾶς ἄφησε χρόνους.

—Καὶ εἰς σᾶς, Καστρικώνη, τί νὰ δώσω;

—Ἀφ' οὗ θέλετε καὶ καλὰ νὰ μοῦ ἀφήσετε ὑλικὸν ἐνθύμημα τῆς φιλίας σας, θὰ σᾶς ζητήσω ἐλευθέρως νὰ μοῦ στείλετε ἕνα Ὁράτιον, εἰς πολὺ μικρὸν σχῆμα ὅμως. Μὲ αὐτὸν θὰ ἠμπορῶ καὶ τὴν ὥραν μου νὰ περνῶ καὶ νὰ μὴ λησμονῶ τὰ λατινικά, ποῦ ἔμαθα. Εἰς τὴν Βάστιαν, πλησίον εἰς τὸν λιμένα, εἶναι μία μικρή, ποῦ πωλεῖ σιγάρα· δώσατε τὸ βιβλίον εἰς αὐτὴν καὶ ἐγὼ θὰ τὸ λάβω ἀσφαλῶς.

— Θὰ ἔχετε μίαν ἔκδοσιν τοῦ Ἐλζεβίρου, λογιώτατε· ἴσα ἴσα εὑρίσκεται μία τοιαύτη μεταξὺ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἐσκόπευα νὰ πάρω μαζί μου.—Λοιπόν, φίλοι μου, ἂς χωρισθῶμεν· δότε μου νὰ σφίγξω τὰ χέρια σας. Ἂν κἀμμίαν φορὰν ἀλλάξετε γνώμην διὰ τὴν Σαρδηνίαν, νὰ μοῦ γράψετε· ὁ δικηγόρος Ν. θὰ σᾶς πληροφορήσῃ ποῦ θὰ εὑρίσκωμαι.

— Κύριε ὑπολοχαγέ, εἶπεν ὁ Βράνδο, αὔριον, ὅταν θὰ ἐβγῆτε ἀπὸ τὸν λιμένα, κυττάξετε εἰς τὸ βουνόν, εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν· θὰ εὑρισκόμεθα ἐδῶ, καὶ θὰ σᾶς κάμνωμεν σημεῖον μὲ τὰ μαντήλιά μας.»

Ἐχωρίσθησαν τότε· καὶ ὁ μὲν Ὄρσο καὶ ἡ ἀδελφή του ἔλαβον τὴν εἰς τὸ Κάρδον ἄγουσαν, οἱ δὲ φυγόδικοι ἀνῆλθον εἰς τὸ ὄρος.

ΚΑ'.

Ὡραίαν τινὰ πρωΐαν τοῦ Ἀπριλίου, ὁ συνταγματάρχης σὲρ Θωμᾶς Νέβιλ, ἡ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νυμφευθεῖσα θυγάτηρ του, ὁ Ὄρσο καὶ ἡ Κολόμβα ἐξῆλθον ἐρ' ἁμάξης ἐκ τῆς Πίσης, ὅπως ἐπισκεφθῶσι ὑπόγειόν τινα τυρρηνικὴν οἰκοδομήν, ἀρτίως ἀνακαλυφθεῖσαν, ἣν πάντες οἱ ξένοι μετέβαινον ὅπως ἴδωσι. Καταβάντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μνημείου, ὁ Ὄρσο καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐξήγαγον τὰς γραφίδας των καὶ ἤρχισαν νὰ ἰχνογραφῶσι τὰς τοιχογραφίας αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ συνταγματάρχης καὶ ἡ Κολόμβα, ἀμφότεροι ἥκιστα περὶ ἀρχαιολογημάτων μεριμνῶντες ἀφῆκαν αὐτοὺς μόνους καὶ περιεπάτουν ἐν τοῖς πέριξ.

«Ἀγαπητή μου Κολόμβα, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, δὲν θὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐγκαίρως εἰς τὴν Πίσαν διὰ τὸ πρόγευμα. Δὲν πεινᾶτε σεῖς; Νὰ πάλιν ὁ Ὄρσο καὶ ἡ γυναῖκά του ἐπιάσθησαν μὲ τὰς ἀρχαιότητας· καὶ ὁσάκις ἐπιχειροῦν μαζὶ νὰ ζωγραφίσωσι τίποτε, κάμνουν ἕνα χρόνον νὰ τελειώσουν.

— Ναί, εἶπεν ἡ Κολόμβα, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν μᾶς ἔφεραν κἀμμίαν ἰχνογραφίαν, ὅτε ἐπιστρέφουν.

— Ἡ γνώμη μου εἶναι, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ συνταγματάρχης, νὰ 'πηγαίναμεν εἰς αὐτὴν ἐκεῖ κάτω τὴν μικρὰν ἔπαυλιν. Θὰ εὕρωμεν ψωμί, ἴσως καὶ κρασὶ ἀλεατικό· καί, ποῦ ξεύρεις; ἠμπορεῖ νὰ εὕρωμεν καὶ ἀνθόγαλα καὶ χαμοκέρασα, καὶ ἔτσι νὰ περιμείνωμεν μὲ τὴν ἡσυχίαν μας τοὺς κυρίους ζωγράφους.

— Ἔχετε δίκαιον, συνταγματάρχα. Σεῖς καὶ ἐγώ, ποῦ δὲν ἐχάσαμεν τὸν νοῦν μας, ὡς τοὺς ἄλλους, θὰ ἐκάμναμεν πολὺ ἀνόητα, ἂν ἐκαθήμεθα νὰ ὑποφέρωμεν μαρτύρια ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐρωτευμένους, οἱ ὁποῖοι μόνην τροφὴν ἔχουν τὴν ποίησιν. Δότε μοι τὸν βραχίονά σας. Δὲν εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀρχίζω νὰ μορφώνωμαι; Στηρίζομαι εἰς τὸν βραχίονα ἀνδρῶν, φορῶ καπελλῖνα, ἐνδύματα τοῦ συρμοῦ· ἔχω διαμαντικά· μανθάνω καὶ ἐγὼ δὲν εἰξεύρω πόσα ὡραῖα πράγματα· δὲν εἶμαι πλέον καθόλου ἀγριοκόριτσον. Κυττάξετε σᾶς παρακαλῶ μὲ πόσην χάριν φορῶ αὐτὸ τὸ σάλιον... Ἐκεῖνος ὁ ξανθός, ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ συντάγματός σας, ποῦ ἦτο εἰς τοὺς γάμους... Θεέ μου! δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ὄνομά του· ἕνας ψηλός, σγουρομάλλης, ποῦ μὲ ἕνα γρόνθον μου τὸν ἐξάπλωνα χάμω...

— Ὁ Τσαίτγουορθ; ἠρώτησεν ὁ συνταγματάρχης.

— Ἀ, ναὶ αὐτός! ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θὰ κατορθώσω ποτὲ νὰ προφέρω τὸ ὄνομά του. Λοιπὸν αὐτὸς ἔχει τρελλαθῇ δι' ἐμέ.

— Ἀ, Κολόμβα, βλέπω πῶς γίνεσαι φιλάρεσκος... Λοιπὸν θὰ ἔχωμεν ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἄλλον γάμον.

— Ἐγὼ νὰ ὑπανδρευθῶ! Καὶ ποῖος θὰ ἀναθρέψῃ τὸν ἀνεψιόν μου;.. ὅταν ἀποκτήσῃ ὁ Ὄρσο διάδοχον; Ποῖος θὰ τὸν μάθῃ τὰ κορσικανικά; Ναί, κύριε, θὰ μάθῃ τὰ κορσικανικὰ καὶ θὰ τοῦ ὑφειάσω νὰ φορῇ καὶ ἕναν μυτερὸν σκοῦφον διὰ νὰ σᾶς κάμω νὰ σκάσετε!

— Περίμεινε πρῶτα νὰ ἀποκτήσῃς ἀνεψιόν· καὶ ἔπειτα μάθε του μακάρι καὶ νὰ κτυπᾷ μὲ τὸ μαχαίρι, ἂν ἔχεις ὄρεξιν.

— Πέρασε τώρα ὁ καιρὸς τῶν μαχαιριῶν, εἶπεν εὐθύμως ἡ Κολόμβα· τώρα ἔχω καὶ ἐγὼ ῥιπίδιον, διὰ νὰ σᾶς κτυπῶ τὰ δάκτυλα, ὅταν κακολογῆτε τὴν πατρίδα μου.»

Οὕτω συνομιλοῦντες ἔφθασαν εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὅπου εὗρον οἶνον, χαμαικέρασα καὶ ἀνθόγαλα. Ἡ Κολόμβα ἐβοήθησε τὴν κηπουρὸν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν χαμαικεράσων, ἐνῷ ὁ συνταγματάρχης ἔπινεν ἀλεατικόν. Ἐκεῖ δ' ἐν τῇ καμπῇ δενδροστοιχίας τινὸς εἶδεν ἡ Κολόμβα γέροντά τινα, προφανῶς ἀσθενῆ, ἐπὶ ψιαθίνου ἕδρας καθήμενον καὶ θερμαινόμενον εἰς τὸν ἥλιον· αἱ παρειαὶ αὐτοῦ ἦσαν κοῖλαι, κοῖλοι δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοί· ἦτο κάτισχνος ἕνεκα δὲ τῆς ἀκινησίας τοῦ σώματός του, τῆς ὠχρότητος καὶ τοῦ ἀπλανοῦς βλέμματός του, ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς νεκρὸν ἢ πρὸς ζῶντα. Ἐπὶ πολὺ τὸν ἐθεώρει ἡ Κολόμβα μετὰ τοσαύτης περιεργίας, ὥστε προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς κηπουροῦ. «Ὁ καημένος αὐτὸς ὁ γέρος, εἶπεν, εἶναι πατριώτης σας, διότι ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν σας ἐκατάλαβα, κυρά, πῶς εἶσθε Κορσικανή. Τὸν εὑρῆκαν πολλαὶ συμφοραὶ εἰς τὴν πατρίδα του· τὰ παιδιά του 'πῆγαν μὲ κακὸν θάνατον. Λέγουν, καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶτε, κυρά, πῶς οἱ πατριῶταί σας εἶναι πολὺ σκληροὶ ὅταν ἔχουν ἔχθραν μὲ κάνένα. Ἔτσι λοιπὸν αὐτὸς ὁ δυστυχισμένος, ἀφ' οὗ ἔμεινε μόνος, ἦλθε εἰς τὴν Πίσαν, εἰς μίαν μακρινὴν συγγένισσάν του, ποῦ ἔχει αὐτὸ τὸ

[1]) Τὴν περὶ Σαρδηνίας παρατήρησιν ταύτην ἤκουσα παρά τινος φίλου μου, πρώην φυγοδίκου, οὗτος δὲ μόνος ὑπέχει τὴν εὐθύνην ταύτης. Ἐννοεῖ δὲ ὅτι φυγόδικοι, οὓς κατορθοῦσι νὰ συλλάβωσιν ἔφιπποι χωροφύλακες, εἶναι ἠλίθιοι, καὶ χωροφύλακες ἔφιπποι καταδιώκοντες φυγοδίκους εἶναι ἀδύνατον νὰ τοὺς συλλάβωσιν.

κτῆμα. Ὁ κακομοίρης δὲν ἦταν εἰς τὰ σωστά του· ἡ δυστυχία, βλέπετε, καὶ ἡ λύπη... Ἡ κυρία, ποῦ ἔχει ἀνοικτὸ σπίτι, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸν κρατήσῃ κοντά της· τὸν ἔστειλε λοιπὸν ἐδῶ. Εἶναι πολὺ ἥσυχος, δὲν ἐνοχλεῖ κανένα... οὔτε τρία λόγια τὴν ἡμέραν δὲν λέγει. Αὐτὸ μόνον, πῶς ἔχασε τὰ λογικά του. Μίαν φορὰν τὴν ἑβδομάδα ἔρχεται ὁ ἰατρός, καὶ λέγει πῶς δὲν εἶναι γιὰ ζωή.

— Ἀ! τὸν ἔχουν ἀποφασισμένον; εἶπεν ἡ Κολόμβα. Καθὼς κατήντησεν, ὁ θάνατος θὰ ἦναι δι' αὐτὸν εὐτύχημα.

— Ἔπρεπε, κυρά, νὰ τοῦ μιλήσετε λίγα κορσικανικά· ἅμα ἀκούσῃ τὴν γλῶσσα τοῦ τόπου του, πιστεύω πῶς θὰ γείνῃ καλλίτερα.

— Νὰ ἰδῶμεν, εἶπεν ἡ Κολόμβα εἰρωνικῶς μειδιάσασα. Καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸν γέροντα ἕως ὅτου τῷ ἐπεσκίασε τὸν ἥλιον. Τότε ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος ἠλίθιος ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ προσέβλεψεν ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν Κολόμβαν, ἥτις τὸν ἠτένιζε καὶ αὐτὴ μειδιῶσα πάντοτε. Μετὰ βραχὺ ὁ γέρων ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, ὡσεὶ ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὸ βλέμμα τῆς Κολόμβας. Ἔπειτα τοὺς ἤνοιξε πάλιν, ἀλλ' ὑπερμέτρως· τὰ χείλη του ἔτρεμον· ἠθέλησε νὰ ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὡσεὶ ἀπεκορώθη ἀπὸ τὴν Κολόμβαν, ἔμεινεν προσηλωμένος ἐπὶ τῆς ἕδρας του, ἀδυνατῶν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ κινηθῇ. Τέλος ἄφθονα δάκρυα ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ὀλολυγμοί τινες διέφυγαν ἐκ τοῦ στήθους του.

«Πρώτην φορὰν τώρα τὸν βλέπω εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἶπεν ἡ κηπουρός. Ἡ κυρὰ ἐδῶ εἶναι ἀπὸ τὸν τόπον σου· ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ, εἶπε πρὸς τὸν γέροντα.

— Ἔλεος, ἀνεφώνησεν ἐκεῖνος διὰ φωνῆς βραγχώδους. Ἔλεος· δὲν εὐχαριστήθης ἀκόμη; Τὸ φύλλον ἐκεῖνο... ποῦ ἔκαυσα... πῶς ἠμπόρεσες νὰ τὸ διαβάσῃς;... ἀλλὰ γιατί καὶ τοὺς δύο;... Ὁ Ὀρλανδούτσιο... δι' αὐτὸν δὲν ἦτο γραμμένον τίποτε... ἔπρεπε νὰ μοῦ ἀφήσῃς ἕνα... ἕνα μονάχα... τὸν Ὀρλανδούτσιο... δὲν ἐδιάβασες τὸ ὄνομά του...

— Μοῦ ἐχρειάζοντο καὶ οἱ δύο, εἶπεν αὐτῷ ἡ Κολόμβα ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ εἰς κορσικανικὴν διάλεκτον. Ἐκόπησαν τὰ κλωνάρια· καὶ ἂν δὲν ἦτο σάπιος καὶ ὁ κορμός, θὰ τὸν ἐξερρίζωνα καὶ ἐκεῖνον. Ἔλα, μὴν παραπονῆσαι· δὲν θὰ βασανισθῇς πολὺν καιρόν. Ἐγὼ ἐβασανίσθηκα δύο χρόνια!»

Ὁ γέρων ἀφῆκε κραυγήν, ἡ δὲ κεφαλή του κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ στήθους. Ἡ Κολόμβα στρέψασα αὐτῷ τὰ νῶτα, ἐπανῆλθε βραδεῖ βήματι εἰς τὴν οἰκίαν, ᾄδουσα ἀκαταλήπτους στίχους κορσικανικοῦ μοιρολογίου.

Θέλω τὸ χέρι 'πῶρρηξε, τὸ μάτι ποῦ στοχάσθη,
θέλω τὴν ἄνομη καρδιὰ ποῦ τὸ κακὸ βουλήθη.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ κηπουρὸς ἔσπευδεν, ὅπως συνδράμῃ τὸν γέροντα, ἡ Κολόμβα, ζωηρὰν ἔχουσα τὴν ὄψιν καὶ πυρῶδες τὸ βλέμμα, παρεκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν, ἀντικρὺ τοῦ συνταγματάρχου.

«Τί ἔχετε; ἠρώτησεν οὗτος· μοῦ φαίνεσθε ἀπαράλλακτη, ὡς σᾶς εἶδα εἰς τὴν Πετρανέραν τὴν ἡμέραν, ποῦ μᾶς ἐπυροβόλησαν ἐν ᾧ ἐτρώγαμεν.

— Μοῦ ἦλθαν εἰς τὸν νοῦν ἐνθυμήματα τῆς Κορσικῆς. Ἀλλὰ τώρα ἐπέρασαν. Ἐγὼ θὰ τὸν βαπτίσω, δὲν εἶναι ἀλήθεια; Καὶ τί ὡραῖα ὀνόματα θὰ τοῦ βγάλω. Γιλφούκιος Θωμᾶς Ὄρσο Λέων!»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπανῆλθεν ἡ κηπουρός· «Λοιπόν, ἠρώτησεν ἡ Κολόμβα ἀπαθέστατα, ἀπέθανε ἢ μόνον ἐλιποθύμησεν;

— Δὲν ἦτο τίποτε, κυρά· ἀλλὰ εἶναι περίεργον τί ἐντύπωσιν τοῦ ἔκαμεν ἡ ὄψις σας.

— Καὶ ὁ ἰατρὸς λέγει πῶς δὲν θὰ ζήσῃ πολύ;

— Οὔτε δύο μῆνας ἴσως.

— Ἡ ζημία δὲν εἶναι μεγάλη, παρετήρησεν ἡ Κολόμβα.

— Διὰ ποῖον διάβολον ὁμιλεῖτε; ἠρώτησεν ὁ συνταγματάρχης.

— Δι' ἕνα ἠλίθιον ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, ἀπεκρίθη ἡ Κολόμβα μετ' ἀδιαφορίας, τὸν ὁποῖον νοσηλεύουν ἐδῶ. Θὰ στέλλω ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ μανθάνω τί κάμνει. Ἀλλά, κύριε συνταγματάρχα, ἀφήσατε δὰ ὀλίγα χαμοκέρασα καὶ διὰ τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν Λυδίαν!»

Ὅτε ἡ Κολόμβα ἐξελθοῦσα τῆς ἐπαύλεως ἐπέβη εἰς τὴν ἅμαξαν, ἡ κηπουρὸς τὴν παρετήρει περιέργως ἐπὶ πολὺ ἀπερχομένην. «Βλέπεις ἐκείνην ἐκεῖ τὴν εὔμορφη κυρά; εἶπε πρὸς τὴν κόρην· νὰ εἰξεύρῃς πῶς ἔχῃ κακὸ 'μάτι καὶ βασκαίνει.»

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

(Συνέχεια, βλ. σ. 167)

Μετηνέγκαμεν ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς προκηρύξεως περὶ τῆς καθ' ἡμέραν ἐκδόσεως τοῦ *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου*, τὸ μέν, ὅπως παράσχωμεν ὑπόδειγμα τῆς πρὸ ἑβδομηκονταετίας ἐν ἐφημερίσι γραφομένης γλώσσης, τὸ δέ, ὅπως ὑποδείξωμεν τὴν ἀτέλειαν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας δεκαετηρίδος τοῦ εἰς λῆξιν φερομένου αἰῶνος.

Καθ' ἃ ἐν τῇ ἀνωτέρω προκηρύξει ἐμφαίνεται ὁ ἐκ τῶν κυριωτάτων ἀγωγῶν τῆς συγκοινωνίας, τὰ ταχυδρομεῖα, ἐν ἀτελεστάτῃ, σχετικῶς πρὸς τὴν σημερινήν, εὕρηντο καταστάσει κατὰ τὴν διαληφθεῖσαν ἐποχήν, αἱ δὲ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ αἱ τῆς Πελοποννήσου παράλιοι πόλεις (περὶ τῶν μεσογειοτέρων οὐδὲ λόγος ἐγένετο) ἐλογίζοντο ἀνάξιαι σπουδαίας προσοχῆς ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ διέμενον ἐκτὸς τῆς μεγάλης πρὸς συγκοινωνίαν ἀρτηρίας, τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *καισαροβασιλικῆς πόστας* λειτουργούσης ἐν τοῖς τότε χρόνοις, αἱ χῶραι δὲ αὗται αἱ γεωγραφικῶς κείμεναι ἐπὶ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Βιέννης εἰς Σμύρνην, δι' ἀναστροφῆς, ὡς εἰπεῖν, τῶν γεωγραφικῶν ὅρων ὤφειλον νὰ ἐνεργῶσι τὴν τακτικὴν μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἐπικοινωνίαν διὰ τῆς διαληφθείσης Ἀσιάτιδος πόλεως, εἰς ἣν τὸ ἐκ Βιέννης κατήρχετο ταχυδρομεῖον, ἀφ' οὗ διὰ ξηρᾶς ἀφικνεῖτο εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἐκεῖθεν, διαπεραιούμενον εἰς Ἀσίαν, διήνυεν ἑβδομήκοντα ὡρῶν ὁδὸν διὰ ξηρᾶς ἀπὸ Χρυσοπόλεως εἰς Σμύρνην, καὶ ὅθεν, εὐκαιρίας παρουσιαζομένης, οἱ ἐκεῖθε οἰκοῦντες οἰκεῖοι καὶ ἀνταποκριταὶ τῶν ἐν ταῖς νήσοις καὶ τῇ Πελοποννήσῳ οἰκούντων, παραλαμβάνοντες, ἀπέστελλον τὰς δι' αὐτοὺς ἐπιστολὰς ἢ τὰ ἄλλα διὰ τοῦ ταχυδρομείου μετακομισθέντα ἀντικείμενα. Πρόδηλον ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὅρους καὶ τοιαύτας περὶ ἐπικοινωνίας συνθήκας ἀνέφικτος ἦν πᾶσα οἱαδήτις πρόοδος διὰ τὰς χώρας ταύτας τὰς ἐν τοῖς τότε χρόνοις τεθείσας ἐκτὸς τῆς ταχυδρομικῆς ἀρτηρίας, καὶ ὅμως ἐπὶ ἐκμυκτηρισμῷ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπολογισμῶν καὶ συνδυασμῶν αἱ ἐν ἀποστερήσει ἀντικειμένου τῆς πρώτης ἀνάγκης περιαχθεῖσαι αὗται χῶραι δὲν ὑστέρησαν ἐν τῇ προόδῳ καὶ τῷ πολιτισμῷ, διότι περιεκυκλοῦντο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἐφ' ὧν πρὸ μὲν τῆς δημιουργίας τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐπεφέρετο, μετὰ δὲ τὴν συντέλεσιν αὐτῆς ἀπέμεινεν ἐν αὐταῖς ἡ τελεσιουργὸς δύναμις καὶ ἐνάργεια τοῦ θείου πνεύματος.

Καθ' ἃ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πρώτου ἱδρυτοῦ αὐτοῦ Εὐφρονίου Πωποβίκ ὁ *Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος* παρέμεινεν ἄχρι τέλους τοῦ 1817, ὅτε καὶ τὴν ἔκδοσιν ἀνέλαβεν ὁ τῶν *Εἰδήσεων διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη* ἱδρυτὴς Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης ἰατρός, ὃς εἰς τὸν τίτλον τοῦ *Τηλεγράφου* καὶ τὸν τῶν *Εἰδήσεων* προσέθετο, καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν δύο τούτων ἐν Βιέννῃ ἱδρυθέντων Ἑλληνικῶν φύλλων ἐμφανῆ ἐποιήσατο, τὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μεταγραφέντα τίτλον τοῦ *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου* μετασκευασάμενος οὕτωσί, «*Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος, ἢ Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη*, πολιτική, φιλολογική τε καὶ ἐμπορικὴ Ἐφημερίς.»

Ὁ νέος οὗτος τοῦ *Τηλεγράφου* ἐκδότης, καί τοι διετήρησε τὸ γνώρισμα *φιλολογικῆς Ἐφημερίδος* διὰ τὸν *Τηλέγραφον*, οὐχ ἧττον ἔγνω νὰ περιλάβῃ τὴν καθαρῶς φιλολογικὴν ὕλην ἐν ἰδιαιτέρῳ φύλλῳ, ὅπερ προσηγόρευσε **Φιλολογικὸν Τηλέγραφον**, ἤτοι *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου φιλολογικά*, καὶ οὗτινος ἡ ἔκδοσις, ἀρξαμένη κατὰ ἰανουάριον τοῦ 1818, τὸ μὲν πρῶτον ἔτος ἔβαινε καθ' ἑβδομάδα, εἶτα δὲ κατὰ δεκαπενθημερίαν.

Ἡ στενότης τῶν ὁρίων καὶ ἡ πληθὺς τῆς ὕλης ἐν τῷ ἐπιληφθέντι ὑφ' ἡμῶν θέματι δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν σταχυολογίαν καὶ μεταγραφὴν ἐκ τῶν ποικίλων εἰδήσεων καὶ πραγματειῶν τῶν ἀναγεγραμμένων ἔν τε τῷ *Ἑλληνικῷ* καὶ τῷ *φιλολογικῷ Τηλεγράφῳ*, ὅθεν, ἀρκούμενοι εἰς τὰς μεταγραφείσας συντόμους περὶ αὐτῶν πληροφορίας ἐξακολουθοῦμεν τὴν ἐπισκόπησιν τῆς ἐφημεριδογραφίας παρ' ἡμῖν, ἀρκούμενοι νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ πληροφία τοῦ μαρκησίου de Queux de St. Hilaire ἐπταετῆ ὁρίσαντος βίον εἰς τὸν *Τηλέγραφον* (1812—1819), εἶνε ὅλως ἡμαρτημένη, ἀφ' οὗ σώζονται, ὡς ἐρρέθη, καὶ φύλλα αὐτοῦ μηνολογημένα τῇ 30 ἰουνίου τοῦ 1829. Εἰς τὴν πλάνην ταύτην πάντως παρέσυρε τὸν φιλέλληνα Γαλάτην ὁ ἡμέτερος Α. Π. Βρετός, ἀρκεσθεὶς νὰ ἐξαγγείλῃ (ἐν νεολλ. φιλολ. Τόμ. 6' σελ. 202 § 650) τὰς μέχρι τοῦ 1819 ἐκδόσεις τοῦ *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου*, καὶ μηδὲ λόγον ποιήσῃ περὶ τῶν περαιτέρω ἐκδόσεων αὐτοῦ.

Κατὰ ἰανουάριον ἢ φεβρουάριον τοῦ 1812 ὁ ἐπιστάτης τῆς ἐν Κερκύρᾳ δημοσίου σχολῆς καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Ἰονίου ἀκαδημίας Στυλιανὸς Δώρας Προσαλέντης ἐξήγγειλε τὴν προσεχῆ ὑπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν περιοδικοῦ συγγράμματος, ἐπιγραφομένου, *Ἐφημερίς, φιλολογική τε καὶ οἰκονομική*, ἑλληνιστὶ δὲ καὶ ἰταλιστὶ ἐκδοθησομένου ἅπαξ κατὰ διμηνίαν ἐξ 64 σελίδων εἰς 4ον, οὗ τὴν ἐνιαύσιον συνδρομὴν ὥρισεν εἰς γρ. 20 ἄνευ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. Τοῦ φύλλου τούτου οὐδὲν ἀντίτυπον εἴδομεν, ὥστε ἀγνοοῦμεν ἂν καὶ πράγματι ἐξεδόθη· τὴν δὲ περὶ τούτου ἀμφιβολίαν ἡμῶν ἐνισχύει τὸ γεγονὸς ὅτι *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος* ὁ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τῆς 15 φεβρουαρίου 1812 ἐξαγγείλας τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῆς *Ἐφημερίδος* τοῦ Προσαλέντη, ἐν τοῖς κατόπι τεύχεσιν οὐδαμῶς μνημονεύει αὐτῆς.

Κατὰ ἰούλιον τοῦ 1814 ἤρξατο ἐν Κυρκύρᾳ ἡ καὶ ἑλληνιστὶ ἔκδοσις τῆς Gazzetta Jonia, ἥτις φέρουσα ὡς καὶ ἡ Ἰταλικὴ ἔκδοσις ἐν κεφαλίδι τὸν ἀγγλικὸν θυρεόν, καὶ κάτωθι αὐτοῦ τίτλον *Ἐφημερὶς Ἰονική*, ἐξετυποῦτο ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῆς διοικήσεως εἰς φύλλον, ἐξεδίδετο ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, καὶ ἐτιμᾶτο 30 γαζετῶν. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη πρὸ πάσης ὕλης εἶχε στερεοτύπως ἀναγεγραμμένην τὴν γνωστοποίησιν, «ὅλα τὰ τῆς διοικήσεως ἐκδιδόμενα διὰ τῆς ἐφημερίδος ταύτης εἶναι ἐπικεκυρωμένα ἐξ ὀφφικίου,» ἣν μετά τινας τροπολογίας περὶ τὸ λεκτικὸν διετήρησεν ἄχρι τῆς 16)28 μαΐου 1864 ὅτε ἐξεδόθη

ὁ τελευταῖος τῆς ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν ἀριθμὸς αὐτῆς.

Ὁ Αος ἀριθμὸς τῆς ἐφημερίδος ταύτης ἐξεδόθη τῇ 23 ἰουλίου 1814, μετ' αὐτὸν ἐν τῇ σωζομένῃ σειρᾷ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς βουλῆς πρόκειται ὁ ἀριθμὸς 3 ἐκδοθεὶς τῇ 10 σεπτεμβρίου 1814. Ὁ Αος ἀριθμὸς εἶνε ἐκτετυπωμένος διὰ χαρακτήρων τῶν 14 στιγμῶν, ἐν ᾧ οἱ κατόπιν εἰσὶν ἐκτετυπωμένοι διὰ χαρακτήρων τῶν 10 στιγμῶν· ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ δυσαναλόγου τῆς χρονικῆς διαφορᾶς τῆς μεσολαβούσης μεταξὺ τῆς 23 ἰουλίου καὶ τῆς 10 σεπτεμβρίου, ἡμερομηνίας τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 φύλλου, τεκμαιρόμεθα ὅτι τὸ φύλλον τῆς 23 ἰουλίου 1814 ἦν ἔκτακτον, καίὅτι ἡ τακτικὴ ἑβδομαδιαία ἔκδοσις τῆς *Ἰονικῆς Ἐφημερίδος* ἤρξατο τῇ 26 Αὐγούστου 1814.

Ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐφημερὶς Ἰονικὴ* ἐξεδόθησαν 109 ἀριθμοί, ἄχρι τῆς 8)20 δεκεμβρίου 1817. Τῇ 3)15 ἰανουαρίου 1818 ἥτε ἰταλικὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἔκδοσις μετήλλαξαν τίτλον καὶ ἡ μὲν ἑλληνικὴ μετωνομάσθη *Ἐφημερὶς τῶν ἑνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονικῶν νήσων*, ἡ δὲ ἰταλικὴ ἀπὸ τῆς 5)17 ἰδίου μηνὸς τοῦ ἔτους Gazzetta degli stati uniti delle isole Jonie, ὑφ' ὃν τίτλον, κεχωρισμένη τῆς ἑλληνικῆς ἐξεδόθη ἄχρι τῶν μέσων δεκεμβρίου 1830. Τῇ 20 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου (1 ἰανουαρίου 1831) αἱ δύο αὗται ἐκδόσεις συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν μετὰ διπλοῦ κειμένου, ἑλληνικοῦ καὶ ἰταλικοῦ καθ' ἑβδομαδιαίας καὶ πάλιν ἐκδόσεις ἐν τῷ αὐτῷ ὡς πρὶν σχήματι, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ πρὶν ἐκ 4 σελίδων ἀπαρτιζόμενος ἀριθμὸς συνεκροτεῖτο τοῦ λοιποῦ ἐξ 8—10 σελ. ἡ δὲ συνδρομὴ αὐτοῦ ὡρίσθη εἰς 2 μὲν σελίνια κατὰ μῆνα, εἰς 4 δὲ σελίνια καὶ 8 πέννας κατὰ τριμηνίαν, εἰς 8 σελίν. καὶ 2 πέννας καθ' ἑξαμηνίαν καὶ εἰς 15 σελίν. καὶ 2 πέννας κατ' ἔτος. Ἐν τῇ τροποποιήσει ταύτῃ δὲν μετήλλαξε τὸν τίτλον ὃν προσελάβετο, ἀρχομένου τοῦ 1818, ἀλλ' ἐφύλαξεν αὐτόν ὃν καὶ διετήρησεν ἄχρις ὑπερμεσοῦντος δεκεμβρίου 1843. Τῇ 25 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου μετωνομάσθη, *Ἐφημερὶς ἐπίσημος τοῦ ἡνωμένου κράτους τῶν Ἰονίων νήσων*, τὴν δ' ἐπωνυμίαν ταύτην διετήρησεν ἄχρι τῆς 16)28 μαΐου 1864 ὅτε ἐξεδόθη τὸ τελευταῖον τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν ὑπὸ φύλλον αὐτῆς.

Παυσάσης τῆς ἀγγλικῆς προστασίας καὶ ἐπιτελεσθείσης τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος κατηργήθη τὸ ἰταλικὸν τῆς ἐφημερίδος ταύτης κείμενον· τὸν ἀγγλικὸν θυρεὸν ἀντικατέστησαν αἱ λέξεις, *βασίλειον τῆς Ἑλλάδος*, καὶ τὸν τέως τίτλον, ἡ ἐπιγραφὴ *ἐπίσημος ἐφημερίς*, ἐξηκολούθησε δὲ ὡς τὸ πρὶν ἐκδιδομένη ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος κατὰ σαββατον. Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀριθμὸς ἐξεδόθη τῇ 23 μαΐου 1864, ὁ δὲ τελευταῖος τῇ 23 ἀπριλίου 1866, ὥστε ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἠρίθμησε βίον 51 ἐτῶν καὶ ὀκτὼ μηνῶν· ἐὰν δὲ ἀριθμήσωμεν ἀπὸ τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἱδρύσεως τῆς ἰταλικῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, γενομένης κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1811, ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἠρίθμησε βίον 54 ἐτῶν, τεσσάρων μηνῶν καὶ τριῶν ἡμερῶν.

Τῷ 1819, ἦν γόνιμον εἰς ἱδρύσεις ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, κατ' αὐτὸ ἱδρύθησαν ἐν Βιέννῃ ἡ *Καλλιόπη*, ἐν Παρισίοις ἡ *Ἀθηνᾶ*, ἡ *Μέλισσα* καὶ τὸ *Μουσεῖον*, καὶ ἐν Λονδίνῳ ἡ *Ἶρις ἢ τὰ νῦν Ἑλληνικά*.

Τοῦ πρώτου τῶν φύλλων ὁ τίτλος ἔχει ὧδε, «**Καλλιόπη**», ἀγγελίας φιλολογικὰς ἐπαγγέλλεται περιοδικῶς ἀναγγέλλειν ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου, καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας καισαροβασιλικῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐκδιδομένη, περίοδος Α' ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Χίρσφελδ 1819.»

Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐξεδόθη τῇ α' ἰανουαρίου 1819, πρὸ πάσης δὲ ὕλης ἐδημοσιεύθη ἐν αὐτῷ ἡ ἀπὸ 18 ὀκτωβρίου 1818 προκήρυξις τοῦ Σταγειρίτου, ἡ προδημοσιευθεῖσα ἐν τῷ *Λ. Ἑρμῇ* τῆς α' δεκεμβρίου 1818, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἑπόμενα, σαφηνίζοντα τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐνδιατριβῆς τῆς *Καλλιόπης*, τὸ σχῆμα καὶ μέγεθος αὐτῆς, τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως, καὶ τὸ τῆς συνδρομῆς τίμημα. Ἰδοὺ τί ἀναφορικῶς τούτοις ἐπὶ λέξει ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ προκηρύξει ταύτῃ· «ἡ ὕλη θέλει εἶναι φιλολογική· οἷον, εἰδήσεις τῶν νέων βιβλίων ἑλληνικῶν καὶ ἀλλογλώσσων εἰς ὠφέλειαν τοῦ γένους, καὶ εὐκολίαν τῆς πρὸς τὰς μαθήσεις προόδου αὐτοῦ ἀφορώντων. Παρατηρήσεις, κρίσεις καὶ διορθώσεις τῶν ὁμογενῶν καὶ εὐρωπαίων εἰς τοὺς συγγραφεῖς. Περιηγήσεις, ἀνακαλύψεις παντὸς εἴδους, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἔτι δὲ καὶ πολιτικαὶ ἀγγελίαι καὶ ἐμπορικαί, ὅταν τύχωσι λόγου καὶ περιεργίας ἄξιαι, καί, ὡς εἰπεῖν, ὠφέλιμοι. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς εἶναι εἰς μέγα τέταρτον τῆς κόλλας εἰς χαρτίον λευκὸν καὶ ὡραῖον, ὥστε θέλει ἔχει πάντοτε τέσσαρα φύλλα, τοῦ ῥηθέντος μεγέθους, ὅταν εἶναι ἡ ὕλη ἱκανή. Ἡ δὲ ἔκδοσις ἄρξεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου ἔτους, καὶ θέλει ἐξακολουθεῖται δὶς τοῦ μηνὸς κατὰ συνέχειαν ἀδιάκοπον. Ὅταν ὅμως τύχῃ ὕλη περιττή, προστεθήσονται καὶ ἄλλα φύλλα, ἢ ἐκδοθήσεται συνεχέστερον κατὰ τὴν χρείαν. Ἡ δὲ τιμὴ προσδιωρίσθη διὰ μὲν τοὺς ἐν Βιέννῃ συνδρομητὰς ὀκτὼ φιορίνια Αὐγούστας τὸν χρόνον, ἐπειδὴ ἡ συνδρομὴ λαμβάνεται χρονικῶς· διὰ τοὺς ἔξω δὲ δέκα εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν ἐξόδων τῆς πόστας.»

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς βουλῆς κατέχει τὸν α' τόμον, ὃς ἀρχόμενος τῇ α' Ἰανουαρίου 1819 λήγει τῇ 15 δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους, καὶ ἀπαρτίζεται ἐξ κδ' τευχῶν περιλαμβανόντων 256 σελίδας κειμένου.

Τὸν τόμον τοῦτον δὲν ἀνέγραψε ποσῶς ὁ Α. Π. Βρετός, ὃς ὅμως οὐχ ἧττον ἐμνημόνευσε τῆς ἐν ἔτει 1820 καὶ 1821 συνεχείας τῆς *Καλλιόπης* ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῆς γ' περιόδου ἐπισημειώσας, «ἐκραγείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπαύθη ἡ ἔκδοσις τῆς ἐφημερίδος ταύτης.» Ὅθεν δύο ἐτῶν καὶ τινων μηνῶν βίον διήνυσε τὸ περιοδικὸν τοῦτο, οὗ τὸ ὄνομα τέλεον ἀπεσιώπησεν ὁ μαρκήσιος de St-Hilaire.

[Ἕπεται συνέχεια].

X.

Ο ΦΟΒΟΣ

Διήγημα André Theuriet.

Τὴν 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1871 τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας τὸ 83 τάγμα τῆς εἰς ἐπιστρατείαν κληθείσης Ἐθνοφρουρᾶς κατηυλίσθη ἐν τῇ πεδιάδι τῇ ἐκτεινομένῃ μεταξὺ τῆς κρημνώδους κατωφερείας τοῦ ὄρους Βαλεριέν καὶ τῆς κλιτύος τοῦ Βουζενβαλ. Οἱ ἄνδρες ἤδη καταπεπονημένοι ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἐωθινῆς πορείας δι' ὁδῶν ἀθλίων, ἐξέτεινον τὸν αὐχένα ἕνεκα τοῦ βάρους τοῦ γυλιοῦ καὶ μὲ ὄψιν πεφοβημένην ἠκροῶντο μετὰ προσοχῆς τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν, οἵτινες ἐξερρήγνυντο ἐνώπιόν των ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Μοντρετοῦ καὶ τῆς Ζογχέρ.

Τὴν προτεραίαν εἶχε βρέξῃ, καὶ ὁ οὐρανὸς φαιόχρους νιφετώδης, ἐφώτιζε διὰ ψυχροῦ καὶ καθαροῦ φωτὸς τὰ περὶ αὐτούς: τὰ οἰκήματα τῆς ἐπαύλεως Φουλιέζ μεταπεποιημένα εἰς νοσοκομεῖα, τὴν πεδιάδα ἐν ᾗ ηὐλίζοντο αἱ φάλαγγες τῆς ἐφεδρείας, τὸ κιτρινόφαιον ἔδαφος τῆς κλιτύος, καὶ ὑψηλότερα, τὰ μαῦρα δάση εἰς ὧν τὰς κορυφὰς ἐπεκάθητο λευκὴ ὁμίχλη διασκεδαζομένη ἠρέμα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ὀβὶς πρωσικὴ διαγράψασα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καμπύλην συρίττουσα ἐξερράγη εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν μέτρων ἀπὸ τοῦ τάγματος. Οἱ ὁπλῖται οἵτινες κατὰ πρώτην φορὰν ἀντεμετώπιζον τὸ πῦρ, ἠσθάνθησαν συγκίνησιν, ἥτις ἐγένετο ἐπαισθητὴ διὰ φρικιάσεως αὐτομάτου ὅλων τῶν καμπτόντων τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ γυλιοῦ, καὶ διὰ βιαίας ταλαντεύσεως τῶν γραμμῶν τῶν λογχῶν.

«Κακομαθημένοι! προσπαθήσατε νὰ κρατηθῆτε, ἀνέκραζεν ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος. Ἦτο δ' οὗτος μικρόσωμος ἀνὴρ ῥίνα ἔχων πεπιεσμένην, καὶ μύστακα ἀνωρθωμένον ὡς ὠργισμένης γαλῆς, φορῶν δὲ ὑψηλὰ ὑποδήματα ἐν οἷς ἐχώνετο ἡ περισκελίς του. Θὰ σπάσω τὸ κεφάλι τοῦ πρώτου ποῦ θὰ κινηθῇ! Πρέπει τὸ ὀγδηκοστὸν τρίτον νὰ ἐπανέλθῃ νικηφόρον εἰς Παρισίους.

—Καλὰ τὸ λέγει ὁ διοικητής, εἶπεν ὁ Πέτρος Μανσὼ εἰς τὸν ζωγράφον Σορέν, τὸν παραστάτην του ἐν τῇ γραμμῇ· τὸ 83 θὰ ἐπανέλθῃ ἀναμφιβόλως εἰς Παρισίους «ὀνομαστικῶς.» Ἀλλ' οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ ἄνδρες καὶ ἰδίως ὁ δοῦλός σας εἶναι βέβαιοι πῶς θὰ ἐπανέλθωσιν; αὐτὸ κυρίως ἀνησυχεῖ ἐμέ, ποῦ δὲν ἔχω ἀξιώσεις ἡρωϊσμοῦ...»

Ὁ Πέτρος Μανσὼ ἦτο νέος τριακοντούτης ἀρκετὰ εὔσωμος, φυσιογνωμίαν ἔχων ἀνθηράν, βλέμμα διαυγὲς καὶ νοῆμον, καὶ ῥίνα ἐπικαμπῆ. Καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἔν τινι Λυκείῳ, εὔχαρις καὶ αἰσιόδοξος φύσει, ἀλλὰ καὶ πυρρωνιστὴς ὀλίγον, κατετάχθη εἰς τὴν ἐθνοφρουρὰν ἐκ καθήκοντος, ἀλλ' ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ. Πεπεισμένος ὅμως ὅτι ἡ κλῆσις τῆς ἐφεδρείας δὲν ἐνέφαινε σοβαράν τινα καὶ σπουδαίαν ἀπόφασιν καὶ ὅτι τὸ τάγμα του οὐδέποτε ἤθελεν ἀντικρύσῃ τὸ πῦρ, ὅπως καὶ τὸ ὡμολόγει ἐλευθέρως, οὐδαμῶς εἶχε στρατιωτικὸν τὸ ἦθος καὶ τὸ φρόνημα. Οἱ πυροβολισμοὶ ἤδη ἐπεξετείνοντο ἐφ' ὅλης τῆς δασώδους κορυφογραμμῆς· συνεχῶς δ' ἐκρότουν διακοπτόμενοι ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ἤχου τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν πυροβολισμῶν τοῦ ὄρους Βαλεριέν. Δεξιόθεν πρὸς τὸ μέρος τῆς Ζογχὲρ ἔβλεπον τοὺς στρατιώτας τῆς γραμμῆς παρατεταγμένους εἰς ἀκροβολισμὸν καὶ πυροβολοῦντας εἰς τὰ ἄκρα τοῦ δάσους, ἐνῷ ἀριστερόθεν πληγωμένοι φερόμενοι ἐπὶ ἡμιόνων κατήρχοντο βραδέως τὸν λόφον. Ἐκ τῆς πορείας δὲ τῶν κτηνῶν σειόμενα τὰ ἐξ ὀθόνης περικαλύμματα τῶν φορείων, ἐνέβαλλον εἰς μελαγχολικὰς σκέψεις τοὺς ταλαιπώρους ἐκείνους ἐθνοφρουρούς, οἵτινες μὲ τὸ ὅπλον παρὰ πόδα, ἀνέμενον τὴν σειράν των, ὅπως μετάσχωσι τῆς μάχης.

«Ὀγδηκοστὸν τρίτον τάγμα ἐμπρός!» ἀνέκραζεν ὁ διοικητὴς κραδαίνων τὴν σπάθην.

Τὸ τάγμα ἐκινήθη ἀδεξίως. Οἱ στίχοι αὐτοῦ ἀνήρχοντο δυσχερῶς τὴν ἀνωφέρειαν, τὴν φέρουσαν πρὸς τὸ περιπεφραγμένον ἄλσος τοῦ Βουζενβάλ. Οἱ πόδες ὠλίσθαινον ἐπὶ τῆς παχείας γῆς τῶν ἀγρῶν τῶν ἐσπαρμένων ἐξ ἀσπαράγων, ὑγρᾶς ἔτι ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ παγετοῦ· οἱ ἄνδρες δὲν ὡμίλουν πλέον. Εἶχον ἀρκετὴν ἐνασχόλησιν, προσπαθοῦντες νὰ τηρήσωσι τὴν ἰσορροπίαν ἐν τῷ ὀλισθηρῷ ἐδάφει. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον ἐφαίνοντο κύπτοντες τὴν κεφαλήν, ὅτε αἱ σφαῖραι διήρχοντο ἄνωθεν αὐτῶν, ὀξέως συρίττουσαι.

Ὁ Πέτρος Μανσὼ λίαν σοβαρὸς πλέον, ἐσφιγγε νευρικῶς τὸ ὅπλον του καὶ διενοεῖτο. «Τώρα πλέον ἐτελείωσε· θὰ ἐμπερδευθῶ εἰς τὴν μάχην, καὶ εἰς τὰ καλὰ καθούμενα, πιθανὸν ν' ἀφήσω τὸ τομάρι μου. Εἰμπορεῖ νὰ λέγωσιν ὅτι ὅλαι αἱ σφαῖραι δὲν φονεύουν καὶ ὅτι ἐκ δέκα ἀνδρῶν, κατὰ μέσον ὅρον, οἱ ἐννέα ἐπανακάμπτουσιν οἴκαδε, ὑγιεῖς καὶ ἀκέραιοι· τὸ ἴδιον κά-

μνει. Πιθανὸν νὰ ἔχω τὴν κακοτυχίαν νὰ εἶμαι ὁ δέκατος, καὶ πλησιάζω ἴσως τὴν τελευταίαν μου στιγμήν. Αἴσθημα δυσάρεστον.»

Ἐν ταὐτῷ ἠθέλησε νὰ σκεφθῇ περὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῶν μετὰ τὸν θάνατον· νὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς φίλους, οἵτινες θὰ ἐπέζων αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ προσηλώσῃ τὴν διάνοιάν του μόνον καὶ μόνον εἰς τοὺς πενθίμους τούτους συλλογισμούς. Ἡ ἐκ τοῦ βαρέος γυλιοῦ κόπωσις, ἡ προσπάθεια νὰ κρατῇ τὸ ὅπλον του ἐν ἰσοσταθμίᾳ, καὶ ἡ προσοχὴ ἵνα μὴ ὀλισθήσῃ ἐν τῷ βορβόρῳ, ἐξηνάγκαζον αὐτὸν ὅπως μεριμνᾷ μᾶλλον περὶ ὑλικωτέρων ἀντικειμένων. Οὔτε νὰ φοβηθῇ δὲν ἐλάμβανε καιρόν. Αἱ προσπάθειαί του ἅπασαι συνεγκεντροῦντο εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἰσορροπίας.

Ἐπὶ τέλους ἔφθασε μετὰ τῆς διμοιρίας του ὑπὸ τὸν φραγμὸν τοῦ ἄλσους. Ἐκεῖ διετάχθη ἀνάπαυσις. Ἐκάθησε καταβεβλημένος ἐκ τῆς κοπώσεως καὶ ἀσθμαίνων ἐπὶ τῆς ἀναφυομένης πρασιᾶς καὶ λαβὼν τὴν ὑδρίαν του ἐρρόφησε πολλὰς σταγόνας ῥουμίου· κατόπιν ἔκοψε τεμάχιον ἄρτου, καὶ ἔφαγε μετ' ὀρέξεως ἥτις καὶ τὸν ἐξέπληξεν. Ἐκ τοῦ λιτοῦ αὐτοῦ γεύματος ἐνδυναμωθείς, καὶ ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀσφαλείας τὴν ὁποίαν παρεῖχεν αὐτῷ ὁ φραγμὸς τοῦ ἄλσους, ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὸ περίεργον θέαμα, ὅπερ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ ὄρους Βαλεριέν, ἦτο πυροβολεῖον ἐκπέμπον βολὰς πρὸς τὸ Γκαρώ. Ὀλίγον ἀπωτέρω τρεῖς ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἔφιπποι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἐπεσκόπει τὰ δάση, ἔνθα ἀκαταπαύστως ἐφαίνοντο ἀναλαμπαὶ τῶν πυροβολισμῶν. Κάτωθεν δ' ἐν τῇ πεδιάδι, πυκναὶ φάλαγγες ἐθνοφρουρῶν ἐστάθμευον ἐν ἐφεδρείᾳ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὀβὶς ἐκ τῶν ἐχθρικῶν τάξεων, διερχομένη ἄνωθεν τοῦ φραγμοῦ, διευθύνετο καὶ ἔπιπτεν ἐν μέσῳ τῶν ἐν ἐφεδρείᾳ ταγμάτων ἅτινα κατετρόμαζε. «Βεβαίως καὶ ἡ δυστυχία εἶναι καλόν τι, ἐσκέπτετο ὁ φιλόσοφός μας. Ἐὰν ἐμέναμεν ἐν τῇ πεδιάδι, βεβαίως θὰ εἴχομεν καὶ ἡμεῖς τὸ μερίδιόν μας ἀπὸ τὸ πρωσσικὸν αὐτὸ μάννα. Τὰ θραύσματα τῶν ὀβίδων βεβαίως θὰ εἶναι φοβερώτερα τῶν σφαιρῶν τοῦ τουφεκίου.»

Ταὐτοχρόνως προσήγγιζεν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὸν φραγμόν. Αἱ περιφίλαυτοι σκέψεις, ἃς ἔκαμε, τὸν εἶχον καθησυχάσῃ· ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρότερος, ὁ οὐρανὸς ἔμενε φαιός, ἐνίοτε δὲ νιφάδες χιόνος συνεστρέφοντο ἐν τῷ ἀέρι. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἥτις διήρχετο παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ ἄλσους, κατήρχοντο ἐκ νέου φορεῖα πληγωμένων διασταυρούμενα ὑπὸ ἐφίππων ἀγγελιαφόρων. Ἐντὸς τοῦ ἄλσους ἐξηκολούθει ὁ πυροβολισμός, ἀλλ' αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις ἐξερρήγνυντο πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ἐφαίνετο ὅτι οἱ στρατιῶται μας δὲν προυχώρουν. Πυροβόλον συρόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἵππων κοπιωδῶς ἀνεβιβάζετο εἰς τὴν ἀνωφέρειαν καὶ ὁ Μανσὼ ἤκουεν ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου φωνάζοντα πρὸς τοὺς πυροβολητάς·

«Ἂν τοιαύτης μόνον ὁλκῆς πυρόβολα ἔχετε, καλλίτερον νὰ γυρίσετε ὀπίσω· τὸ ἔδαφος εἶναι κάθυγρον, καὶ μόνον πυροβόλα τῶν 4 ἠμποροῦν νὰ περάσουν.»

Οἱ λόγοι οὗτοι τῷ ἐνεποίησαν ἐνδόμυχον ἀνακούφισιν.

«Τόσον τὸ καλλίτερον, διενοήθη χαιρεκακῶν· μετὰ δύο ὥρας ἐπέρχεται ἡ νύξ· ἡ μάχη θὰ λήξῃ πιθανῶς χωρὶς τὸ τάγμα ἡμῶν νὰ λάβῃ μέρος.»

Ἐνῷ ὅμως ἔμενεν εὐχαριστημένος ἐκ τῶν συλλογισμῶν του αὐτῶν, τῶν ἥκιστα πολεμικῶν, εἶδε τὸν αὐτὸν ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου νὰ τρέχῃ καλπάζων πρὸς τὸν Διοικητὴν τοῦ 83 μετὰ τοῦ ὁποίου ἀντήλλαξε τινὰς λόγους ταχέως. Κατόπιν τούτων, ξιφουλκήσας ἐκ νέου ὁ διοικητὴς ἐφώνησεν «εἰς προσοχήν! *εἰς τὰς τάξεις σας*. Θὰ εἰσέλθωμεν ἐντὸς τοῦ δάσους.»

Ὁ Πέτρος ἠγέρθη μετὰ πολλῆς δυσαρεσκείας· ἐνῷ τὸ τάγμα παρετάσσετο, αὐτὸς ἐνησχολεῖτο νὰ διευθετήσῃ τὸν γυλιὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου του, μηχανικῶς παρατηρῶν τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ ἐπιτελείου τὸν δίδοντα συντόμους ὁδηγίας εἰς τὸν διοικητήν.

Ἦτο λοχαγός· ὡραῖος νέος εἰκοσιπενταέτης, μελαχρινός, ἔχων τὸν μύστακα ἐστριμμένον, φυσιογνωμίαν εὐγενῆ καὶ ἀνδρικήν. Ἡ στρατιωτική του φαιὰ στολὴ μὲ τὰ ἐπίχρυσα σειρήτια τοῦ βαθμοῦ του, προσηρμόζετο θαυμασίως εἰς τὸ σῶμά του. Ἐνῷ ὡμίλει ἐθώπευε διὰ τῆς φερούσης χειρόκτια χειρός του τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου του.

«Δὲν μᾶς ξεφορτώνεσαι, ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτὸν ὁ Πέτρος, καμαρωμένο παλιόπαιδο. Τί σὲ μέλει σὲ ἂν πηγαίνωμεν νὰ σπάσωμεν τὰ κεφάλια μας. Ἐνῷ πηγαινοέρχεσαι σὰ τὴν μυίγα ἤθελα νὰ σὲ ἰδῶ κατὰ διαβόλου.»—

Ὁ λοχαγὸς πτερνίσας τὸν ἵππον του εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἄλσος, διὰ ῥήγματος ἀνοιχθέντος ἐν τῷ τοίχῳ διὰ δυναμίτιδος. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήγματος εἰσῆλθεν ἐπίσης τὸ τάγμα.

Σιωπηλοὶ κατὰ τετράδας, μὲ τὴν φυσιγγιοθήκην ἔμπροσθεν, τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμου, οἱ ἐθνοφρουροὶ τοῦ 83 ἐβάδιζον ἐντὸς τοῦ δάσους, ἐπὶ ἀμμοστρώτου ὁδοῦ. Μετ' ἀπόστασιν ἑκατὸν βημάτων, εἰς καμπήν τινα τῆς ὁδοῦ, αἴφνης χάλαζα σφαιρῶν κατέκοψε τοὺς κλάδους. Ὡμοίαζε πρὸς τὸν ὀξὺν βόμβον σμήνους κωνώπων, ἐν θερινῇ νυκτί. Ἡ ἀπροσδόκητος καὶ δυσάρεστος αὕτη μουσικὴ ἐνέβαλε τὸν πανικὸν εἰς τὰς τάξεις τῶν πρωτοπείρων ἐθνοφρουρῶν, οἵτινες διεσκορπίσθησαν ἀνὰ μέσον τοῦ δάσους ὡς σμῆνος περιφόβων στρουθίων. Ἐξ ὁρμεμφύτου ὁ Πέτρος Μανσὼ ἐμιμήθη τοὺς συντρόφους του· ὠθούμενος ὑπ' ἀλόγου φόβου ἔφευγε κατ' εὐθεῖαν ἐμπρός· τῷ ἐφαίνετο ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ ἐρρίπτοντο πανταχόθεν ταὐτοχρόνως. Δεξιά, ἀριστερά, αἱ σφαῖραι συρίττουσαι ἀπέκοπτον κλάδους, φλοιοὺς δένδρων. Τὰς ἔβλεπε νὰ πηδῶσι πρὸ αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐμπήγνυνται εἰς τὸ ἔδαφος ἀνεγείρουσαι νεφύδρια ἄμμου· τὸ τοιοῦτον παρῆγεν ἐν αὐτῷ παράδοξον συναίσθημα· θρόμβοι ἱδρῶτος ἀπέσταζον ἐκ τοῦ μετώπου του, ἠσθάνετο δὲ φλογώδεις πνοὰς εἰς τὰς παρειάς, καὶ φρικίασιν πυρετώδη. Ὁ ἀδιάκοπος ἐκεῖνος βόμβος ἐκωδώνιζεν εἰς τὰ ὦτά του καὶ καθίστα αὐτὸν ἔξαλλον· ἔτρεχεν ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον, μὴ αἰσθανόμενος πλέον οὔτε τοῦ γυλιοῦ οὔτε τοῦ ὅπλου του τὸ βάρος. Μετ' ὀλίγον εὑρέθη μόνος ἐν τῷ μυχῷ τοῦ δάσους καὶ ἐξηκολούθει νὰ βαδίζῃ, ὑποτρέμων νευρικῶς εἰς τὸν κρότον τῶν θλιβομένων ὑπὸ τοὺς πόδας του φύλλων καὶ μὴ διανοούμενος ἄλλο τι, εἰμὴ πῶς νὰ ἐξεύρῃ ἔξοδον καὶ νὰ ἐξέλθῃ ταχέως τοῦ καταράτου ἐκείνου δάσους.

Ἔρθασεν εἰς δενδροστοιχίαν περιβαλλομένην ἀπὸ δένδρα ἀειθαλῆ καὶ τὴν ἠκολούθει ἐν καταστάσει πλήρους ἀπογνώσεως, ὅτε αἴφνης ἐστάθη, ἀνατιναχθεὶς ὡς ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος.

Ἐνώπιόν του, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐξηπλοῦτο ἐθνοφρουρὸς μὲ τὴν κεφαλὴν ὑπτίαν ἐπὶ τῶν ξηρῶν φύλλων. Ἡ μορφή του ὠχρὰ ὡς τὸ χῶμα, τὰ χείλη του ἠμιάνοικτα ὑπὸ τὸν ξανθόν του μύστακα ἦσαν βυσσινόχροα, αἷμα ἄφθονον ἐξήρχετο τοῦ στόματός του, βάφον ἐρυθρὰν τὴν προσφάτως ἐξυρισμένην σιαγόνα. Ἦτο ἀξιωματικὸς καὶ ἐξετάσας αὐτὸν προσεκτικώτερον, ὁ Πέτρος ἀνεγνώρισε τὸν λοχαγὸν ὅστις πρὸ ἡμισείας ὥρας εἶχε δώσῃ τὴν διαταγὴν τῆς εἰσελάσεως εἰς τὸ δάσος.

Εἶχε τὴν αὐτὴν εὐγενῆ φυσιογνωμίαν, τὸν αὐτὸν ἐστριμμένον λεπτὸν μύστακα· καὶ ἔβλεπεν αὐτὰς ἐκείνας τὰς χειριδοφόρους χεῖρας, αἵτινες πρὸ ὀλίγου τὸν εἶχον τοσοῦτον ἐξερεθίσῃ· ἐπὶ τοῦ στήθους, τὸ ὕφασμα τοῦ ἐπενδύτου βιαίως ἀποσπασθὲν καὶ ὡς νὰ εἶχε κατακοπῇ ἀπεκάλυπτε τὰ ἐσωτερικὰ ἐνδύματα ἐσχισμένα καὶ αἱματόφυρτα. Προδήλως ἐνῷ ὤδευεν ἐν τῷ δάσει τεμάχιον ὀβίδος πλῆξαν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν ἀνέτρεψεν ἐκ τοῦ ἐφιππίου, τοῦ ἵππου φυγόντος. Ὁ Πέτρος Μανσὼ ἐγονυπέτησε, καὶ διὰ μέσου τῆς αἱματοστίκτου στολῆς, ἔψαυε τὸ στῆθος διὰ νὰ ἴδῃ ἂν ἡ καρδία ἐπάλλετο εἰσέτι· ἀλλ' ἦτο πλέον νεκρός. Ἐνῷ ἀπέσυρε ταχέως τὴν χεῖρά του, ἤγγισεν ἄλυσιν, ἐξ ἧς ἀνήρτητο μετάλλιον· ἔσχε τὴν περιέργειαν νὰ ἀνεγείρῃ τὸ χρυσοῦν πῶμα καὶ εἶδεν ἐγκεκλεισμένην ἐν αὐτῷ μεθ' ἑνὸς βοστρύχου μικρὰν φωτογραφίαν, ἀπεικονίζουσαν λεπτοφυᾶ κεφαλὴν νεαρᾶς γυναικός μειδιώσης.

«Θὰ ἦναι ἡ εἰκὼν τῆς μνηστῆς του,» διενοήθη ὁ Πέτρος, ἐπαναθέτων προσεκτικῶς τὸ μετάλλιον ὑπὸ τὴν ἐσχισμένην στολήν.

Ἔμεινε σύννους πρὸ τοῦ νεκροῦ, τοῦ πρὸ ὀλίγου πλήρους ζωῆς, καὶ ἤδη ψυχροῦ πτώματος. Ἦτο ὁ πρῶτος νεκρὸς τὸν ὁποῖον ἔβλεπε κατὰ πρόσωπον, καὶ τὸν παρετήρει μετ' αἰσθήματος οἴκτου καὶ αἴσχους. Ἀπέθανεν ἐκτελῶν τὸ καθῆκόν του, διενοεῖτο, καὶ ὅμως ἦτο νεώτερος σοῦ, καὶ εἶχε πλείονας δεσμοὺς πρὸς τὴν ζωὴν ἀπὸ σέ, ἀφ' οὗ ὑπάρχει που γυνὴ ἀγαπῶσα αὐτόν, καὶ ἀναμένουσα τὴν στιγμὴν ταύτην ἐν ἀγωνίᾳ νὰ μάθῃ τί κάμνει.... Καὶ σὺ τὸν ὁποῖον οὔτε σύζυγος, οὔτε ἄλλοι στενοὶ συγγενεῖς ἀναμένουσι, σὺ ὅστις μόνην μνηστήν σου ἔχεις πενιχρὰν φιλοσοφίαν φοβεῖσαι τὸν θάνατον!... Ἔφυγες πρὸ τῆς πρώτης τοῦ κινδύνου ἐπαφῆς;..... εἶσαι λοιπὸν ἄνανδρος, ἐλεεινὸς καὶ οὐδὲν πλέον;...» Ἠγέρθη, ἥρπασε τὸ ὅπλον του καὶ ἔλαβε τὴν ἀντίθετον ὁδόν. Μετὰ εἴκοσι βήματα, εὑρέθη πρὸ τενάγους, ἐν ᾧ ἐκυρτοῦντο κάλαμοι ἀπεξηραμένοι, καὶ ἀντανεκλῶντο ἀποτροπαίως οἱ διάτρητοι τοῖχοι φυλακείου, καὶ τὰ ἄνευ ὑάλων παραθυρόφυλλα. Ἀπέναντι τοῦ τενάγους διμοιρία στρατιωτῶν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀνέμενε προφυλαττομένη ὄπισθεν πυκνῆς συστάδος πευκῶν, τὴν στιγμὴν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πῦρ· ἅμα ἰδόντες τὸν ἐθνοφρουρόν, μὲ τὴν πρασίνην του χλαῖναν, κατεπτοημένον καὶ παραζαλισμένον, οἱ στρατιῶται ἀνεκάγχασαν θορυβωδῶς. Ὁ Πέτρος Μανσὼ ἐγένετο καταπόρφυρος ἐξ αἰσχύνης. «Εἶναι ἀληθές, ἐσκέφθη, ἡ ὄψις μου εἶναι ὄψις ἀνάνδρου.»

Καὶ ἐπειδὴ ὁ ὑπολοχαγὸς διέταξε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὁπλίτας νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ὕψωμα ἐπλησίασε καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ὅπως ἑνωθῇ μετὰ τῆς διμοιρίας. Δὲν ἦτο πλέον δειλός, ὑπόκωφος λύσσα τοῦ ἐθέρμαινε τὸ αἷμα, καὶ ἀνῆλθε γενναίως μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς διμοιρίας ἐκείνης μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὀροπεδίου, ἔνθα πληθὺς ἀκροβολιστῶν ἀνεπτύσσετο, νέφος δὲ καπνοῦ ἐκάλυπτεν αὐτοὺς εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ὁ Πέτρος ἐγέμισε τὸ ὅπλον του, καὶ γονυπετὴς ὄπισθεν δένδρων ἤρχισε τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἐκπληροῖ εὐσυνειδήτως τὸ καθῆκόν του, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζηται ἀπὸ τὴν πίπτουσαν πέριξ του βροχὴν σφαιρῶν. Ἐγέμιζε καὶ ἐπυροβόλει ἀκαταπαύστως χωρὶς νὰ καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ κόπου· αἴφνης ἠσθάνθη κτύπημα εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, θελήσας δὲ νὰ ἐπανεγείρῃ τὸ ὅπλον του, ἠναγκάσθη ὑπὸ ὀξυτάτου πόνου νὰ καταβιβάσῃ αὐτὸ βιαίως.

«Σὺ μὲ τὸν πράσινον μανδύαν, ἐπληγώθης; ἠρώτησέ τις λοχίας πυροβολῶν παρ' αὐτῷ.

— Μοῦ φαίνεται, ἐψιθύρισεν ὁ Πέτρος.

—Τότε λοιπόν, δὲν εἶναι πλέον ἡ δουλειά σου

ἐδῶ, κατέβα κάτω, 'ς τὸ φυλακεῖον, ἐκεῖ θὰ εὕρῃς νοσοκόμους νὰ σὲ περιποιηθοῦν. »

Ἠγέρθη, προσεπάθησε νὰ βαδίσῃ, ἀλλὰ κατεβλήθη ἐξ ἀδυναμίας. Εἷς στρατιώτης τότε τὸν ὑπεστήριξε καὶ κρατῶν αὐτὸν τὸν ἐβοήθησε νὰ κατέλθῃ τὴν δασώδη κατωφέρειαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀμφιλύκη ἤδη ἐπλήρου πενθίμου σκιᾶς. Πλησίον τοῦ φυλακείου συνήντησαν ὄντως νοσοκόμους μετὰ φορείου κενοῦ.

« Ἔμβα μέσα, εἶπεν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν. Θὰ σᾶς περιποιηθῶσιν εἰς τὴν ἔπαυλιν.

— Περιμείνατε, ἀπήντησεν ὁ Πέτρος, ἐνθυμηθεὶς αἴφνης τὸν λοχαγόν, καὶ καταβληθεὶς ἐξ οἴκτου, διότι ἐφοβήθη ὅτι ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐγκαταλειπόμενος ἐν τῷ δάσει, θὰ ἦναι ἔρμαιον τῶν παρακολουθούντων τοὺς στρατοὺς ἱεροσύλων νυκτοκλόπων. Ὀλίγον παρέκει εἶναι ἕνας ἀξιωματικὸς πληγωμένος· πάρετέ τον καὶ αὐτὸν μαζί.»

Συνήνεσαν ἐκεῖνοι προθύμως καὶ ὁδηγηθέντες ὑπὸ τοῦ Πέτρου εὗρον τὸ σῶμα τοῦ λοχαγοῦ, τὸ ἔθεσαν πλησίον αὐτοῦ ἐν τῷ φορείῳ, εἶτα δὲ βραδέως κατῆλθον εἰς τὴν πεδιάδα, βαδίζοντες ἐν τῷ σκότει ὑπὸ τὰς ἀναλαμπὰς τῶν ἀπομεμακρυσμένων πυρῶν τῶν καταυλιζομένων στρατιωτῶν, φωτιζόμενοι ἐνίοτε καὶ ὑπὸ τῶν πυρίνων τροχιῶν τῶν γερμανικῶν ὀβίδων.

Ἡ ἔπαυλις Φουλιέζ ἔβριθε τραυματιῶν. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐκόμιζον διὰ τῶν φορείων. Ἐν τῷ μαγειρείῳ μεταποιηθέντι εἰς χειρουργικὸν ἐργαστήριον, πληθὺς στρατιωτῶν ἦσαν κατακεκλιμένοι ἐπὶ στρωμνῶν ἐξ ἀχύρου. Πανταχόθεν ἠκούοντο στοναχαὶ ἀγωνιώντων, καὶ ἀραὶ πασχόντων. Φῶτα διεσταυροῦντο ἐν τῇ πνιγηρᾷ ἀτμοσφαίρᾳ, τῇ κεκορεσμένῃ φανικοῦ ὀξέος καὶ αἰθέρος· χειρουργοὶ καὶ νοσοκόμοι προσήρχοντο εἰς τὰς κλίνας τῶν τραυματιῶν, ἐξετάζοντες ταχέως ἕκαστον πάσχοντα καὶ τὰς πρώτας περιποιήσεις παρέχοντες.

Ὁ Πέτρος Μανσὼ ἐτοποθετήθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ λοχαγοῦ τῶν ἐπιτελῶν. « Τί ἔχεις εἰς τὸν ὦμον; ἠρώτησεν ὁ ἀνθυπίατρος τὸν Πέτρον· ἂς ἴδωμεν.»

Ταυτοχρόνως ἔκοψεν ἐπιδεξίως τὴν χλαῖναν, εἶτα τὰ ἐσώρουχα καὶ ἀπογυμνώσας τὸν ὦμον ἐξήτασε τὴν πληγήν.

« Ἡ σφαῖρα δὲν ἤγγισε τὸ κόκκαλον, ἔμεινεν εἰς τὸ κρέας... νὰ την!.. δὲν εἶναι τίποτε, ἐπανέλαβεν, ἀρίνων τὸν Πέτρον εἰς τὰς περιποιήσεις τοῦ νοσοκόμου· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸν γείτονά σου... Ὦ ποῦ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή! Αὐτὰ τὰ κτήνη οἱ νοσοκόμοι ἤρχισαν νὰ μᾶς φέρουν καὶ νεκρούς! ἂς τὸν ὑπάγουν εἰς τὸ ἀνατομεῖον.

— Συγγνώμην, ἐψιθύρισεν ὁ Πέτρος ἀσθενῶς, ἐπινοήσας ἀθῷον ψεῦδος, εἶναι συγγενής μου, καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ τὸν ἀφήσω ἐκεῖ πέραν, ἐπεθύμουν ν' ἀποδοθῇ ὁ νεκρός του εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

— Ἄ! ἀνεφώνησεν ἀλλοφρονῶν ὁ χειρουργός. Καλά, ἀφήσατέ του τὸν νεκρόν τον· ἂς τὸν βάλουν μαζί εἰς τὸ φορεῖον τῶν νοσοκόμων. Ἂς ἴδωμεν τώρα κἀνένα ἄλλον! »

Περικλῆς Χρ. Ἀποστολίδης

Η ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ
ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 170]

Ὁ λόγος οὗτος ἐναντιοῦται πρὸς τὸ κοινῇ ὁμολογούμενον, ὅτι τὰ φαντάσματα ὑπ' ἐκείνων μόνον παρατηροῦνται καὶ κατανοοῦνται, οἵτινες ἔχουσιν εὐαισθήτως περὶ αὐτά. Ἡ σπάνις τῶν φαντασμάτων τούτων σήμερον, ἥτις εἶνε ἐπακολούθημα τῆς διακεχυμένης παιδείας, ἐξηγεῖται ὑπό τινων διὰ τοῦ ἀναποδείκτου λόγου, ὅτι οἱ πρὸ ἡμῶν χρόνοι ἦταν ἐπιτηδειότεροι πρὸς παρατήρησιν τῶν πνευμάτων καὶ ὅτι τὸ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει μαγικὸν ἠλαττώθη! Εἶνε ἀδιήγητα ἀληθῶς ὅσα διατείνονται σήμερον οἱ καλούμενοι κρουσιδαίμονες, οἱ ποιοῦντες τὰ πνεύματα νὰ κροτῶσι καὶ νὰ γράφωσιν, ὑπερβάλλοντες κατὰ τὴν θαυμασιότητα πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἱστορούμενα. Ἡ περὶ τὴν ἔρευναν ταύτην διατριβὴ εἶνε κινδυνώδης εἰς τοὺς μὴ πιστεύοντας, ὅτι τὰ τοιαῦτα φαινόμενα εἶνε ἢ μωρὰ δεισιδαιμονία ἢ τεχνάσματα μαγγανευτῶν, καὶ εἰς τοὺς ζητοῦντας ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν τοιούτων φαντασιῶν καὶ πανουργευμάτων. Μάτην συγγραφεῖς τινες ζητοῦσι νὰ ἑρμηνεύσωσι διὰ τῆς φυσιολογίας τὰ δεισιδαιμονικὰ ταῦτα δόγματα. Οὕτω κατὰ τὴν γνώμην τινὸς ἡ καλουμένη αἴσθησις τῆς ἀκεραιότητος, τουτέστιν ἡ ἰδέα τοῦ ἠκρωτηριασμένου τοῦ νομίζοντος τὸ σῶμα αὐτοῦ ἄρτιον καὶ ἀλώβητον, εἶνε τεκμήριον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλὴν τοῦ ἀδροῦ σώματος ἔχει καὶ ἄλλο λεπτότερον τοιοῦτον, ὅπερ ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζει *εἴδωλον*, δι' οὗ ὁ τεθνεὼς δύναται νὰ περιοδεύῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ πόρρωθεν! Ἀλλ' ἡ αἴσθησις αὕτη, ὡς γνωστόν, ἔχει τὴν ἕδραν αὐτῆς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐξ οὗ δὲν δύναται ν' ἀποσπασθῇ. Καὶ ἡ ἑπομένη διήγησις μαρτυρεῖ τὴν ἄκραν εὐπιστίαν τῶν νέων τούτων ἐκστατικῶν συγγραφέων. Ὁ ἐφιάλτης, τουτέστιν ἡ ἐν ὕπνῳ δύσπνοια, ἥτις προξενεῖ τὸ ὄνειρον, ὅτι ἐπικάθηται ἡμῶν βαρύ τι ἄχθος εἶνε δαψιλὴς πηγὴ δεισιδαιμονιῶν. Κατὰ τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ, ὁ ἐφιάλτης συλλαμβάνεται, ἂν τις ἐμφράξῃ ἀφ' ἑσπέρας τὰς ὑπὸ τῶν κλείθρων τῆς θύρας. Πολλάκις οὗτος λαμβάνει μορφὴν γυναικὸς καὶ ταλαιπωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους ὡς πνιγαλίων. Ὁ Δάουνερ διηγεῖται,

ὅτι δοῦλος μονῆς ταλαιπωρούμενος ὑπὸ ἐφιάλτου συνέλαβεν αὐτὸν ἔχοντα σχῆμα νυκτερίδος· κλείσας αὐτὸν ἔν τινι θήκῃ εὗρε τῇ πρωΐᾳ μοναχήν τινα νεκρὰν ἐπὶ τῆς κλίνης· ὅτε δὲ ἀπέλυσε τὴν νυκτερίδα, αὕτη ἀπέπτη εἰς τὸ κελλίον τῆς μοναχῆς, ἥτις εὐθὺς ἀνεβίωσεν! Ἡ ἀναβίωσις τῆς μοναχῆς εἶνε ψεῦδος. πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἀληθῆ. Τοιοῦτοι μῦθοι τῆς δημώδους ποιήσεως ὑπολαμβάνονται ὡς διηγήσεις ἀληθινῶν συμβάντων! Ἄλλος δέ τις συγγραφεὺς προάγεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πιστεύει, ὅτι ἀρκεῖ ἡ βούλησις μόνη νὰ μεταγάγῃ τὸν ἐνσώματον ἄνθρωπον εἰς ἄλλον τόπον! Οὕτω διηγεῖται, ὅτι μαγείραινά τις, ἥτις ἵστατο παρὰ τῇ ἑστίᾳ τοῦ μαγειρείου καὶ ὠρέγετο περιπαθέσταταχαιρεφύλλων καὶ κρομμύων, ἐθεάθη ἀληθῶς τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἐν τῷ κήπῳ, ἐν ᾧ δὲν εἶχεν ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ μαγειρείου! Πόσαι πανοῦργοι γυναῖκες ἠπάτησαν τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, πόσοι δὲ κακοῦργοι ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς δεισιδαιμονίας ἐκάλυψαν τὰς νυκτερινὰς αὐτῶν περιπλανήσεις! Πάντα ὅσα ἱστοροῦνται περὶ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων εἶνε ὡσαύτως κενὰ πλάσματα καὶ μῦθοι. Πολλοὶ ὑπερεμάχησαν τῆς πίστεως εἰς τὴν ἐμφάνειαν τῶν τεθνεώτων, ἵνα οὕτω ἐμπεδώσωσι τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀθανασίαν· ἀλλ' ἀπώλετο τοιαύτη πίστις, ἂν δὲν ἐρείδεται ἐπὶ στερεωτέρους λόγους! Καὶ οἱ Αὐστραλοὶ πιστεύουσιν, ὅτι οἱ νεκροὶ περιοδεύουσιν ἐν ὥρᾳ νυκτός, τὰ δὲ πρόσωπα τῶν ἐκ τῶν κυμάτων ὑψουμένων φωκῶν φαίνονται αὐτοῖς ἔχοντα τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἰδίων αὐτῶν προγόνων! Ἰσχυρότατον τεκμήριον μυστηριώδους ἐπιμιξίας τῶν πνευμάτων καὶ θαυμαστῆς πόρρωθεν ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐνομίζετο ἄχρι τῆς χθὲς ὁ ζωϊκὸς μαγνητισμός. Ἐπὶ ἡμισυ αἰῶνος ἰατροὶ καὶ πεπαιδευμένοι ἄνδρες ἐπλανήθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης δεισιδαιμονίας, διότι ἀντὶ νὰ ἐλέγχωνται καὶ νὰ βεβαιῶνται τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φαινόμενα, ἐπενοοῦντο θεωρίαι πρὸς ἑρμηνείαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν τούτῳ κυρίως ἤρατο λαμπροτάτην νίκην ἡ σώφρων περὶ τὴν φύσιν ἔρευνα καὶ προσήγαγεν ἀδυσωπήτως εἰς τὸ φῶς τὴν ἀπάτην καὶ τὴν φενάκην. Ὁ ἐπικαλούμενος τοὺς νυκτοβάτας, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ἀνατροπὴν τῶν συνήθων φυσικῶν νόμων, ἀγνοεῖ τὴν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης κρίσιν τῆς ἐπιστήμης. Οὐδεὶς τῶν θρυλουμένων λόγων ἀπεδείχθη, οὔτε ἡ διὰ τοῦ στομάχου ὅρασις, οὔτε ἡ τοῦ ἔνδον σώματος θέα, οὔτε ἡ διὰ τῶν τοίχων ἐν μακροτάτῳ διαστήματι ὅρασις καὶ ἀκοή, οὔτε ἡ ἐνδόμυχος συνάφεια τοῦ μαγνητιζομένου καὶ τοῦ ἰατροῦ αὐτοῦ, οὔτε ἡ ἐν ξέναις γλώσσαις λαλιά, οὔτε ἡ τῶν μακρὰν εὑρισκομένων ἀσθενῶν θεραπεία! Ἐγὼ αὐτὸς τῷ 1845 ἐξήλεγξα ἀπατῶσαν καὶ φενακίζουσαν ἐν Βόννῃ τὴν ὑπνοβάτιν Προυδεντίαν, ἥτις περιώδευε τὴν Εὐρώπην. Τὸ δὲ βραβεῖον, τὸ ὑπὸ τοῦ Βυρδὼν ἐν Παρισίοις προτεθὲν ὑπὲρ τῆς ὑπνοβάτιδος ἐκείνης, ἥτις θὰ ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ ἐσφραγισμένην τινὰ καὶ περὶ τὸν στόμαχον τεθειμένην γραφήν, οὐδέποτε ἤρθη καὶ ἐπετεύχθη. Ὁ Χίμλυ ἐξήλεγξέ ποτε ἐν Χάλλῃ περιώνυμόν τινα ἰατρόν, ὅστις ἦτο τοσοῦτον πεπεισμένος περὶ τῆς φιλαληθείας τῆς παρ' αὐτῷ ὑπνοβάτιδος, ὥστε ἰσχυρίζετο, ὅτι αὕτη ἐγίνωσκεν ἐν βαθεῖ ὕπνῳ πάντα τὰ περὶ αὐτὴν συμβαίνοντα. Λαβὼν ὁ Χίμλυ ἐπιστολήν τινα ἄγραφον παρὰ φίλης, ἐν ᾗ ἔγραψεν αὐτὸς τὴν λέξιν *attrapée*, εἶπε διὰ μικρᾶς φωνῆς εἰς τὸν ἰατρόν, ὅτι ἡ φίλη του ἐζήτει ποίκιλμά τι. Εὐθὺς ὡς ἀφυπνίσθη ἡ ὑπνοβάτις εἶπεν, ὅτι ἦλθεν ἐπιστολή τις πρὸς αὐτήν. Ἐρωτηθεῖσα δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ φίλη ἐζήτει ποίκιλμά τι. Ἀποσφραγισθέντος ὅμως τοῦ γράμματος ἀνεγνώσθη ἡ λέξις *attrapée*, μεθ' ὃ ὁ Χίμλυ ἀπῆλθε παραχρῆμα. Ὅτε πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐν Βιέννῃ ὑπνοβάτις τις εἶχεν αἱμορραγίαν ἐκ τῶν καλουμένων τραυμάτων τοῦ Χριστοῦ, ἅπασα δὲ ἡ πόλις ἐλάλει περὶ τοῦ θαύματος τούτου, ἰατρός τις ἄριστος, ὀνόματι Τσέρμα, λαβὼν μικροσκόπιον καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν πάσχουσαν ἐξήτασε τὸ αἷμα καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἀνθρώπου, ἀλλὰ πτηνοῦ· γενομένης δ' ἐρεύνης εὑρέθη ἐν τῇ στιβάδι περιστερὰ προσφάτως ἐσφαγμένη, ἣν ἐκείνη ἐπορίζετο πάντοτε ἵνα ἐπιτηδεύσῃ διηνεκῶς τὸ ἀπατηλὸν αὐτῆς ἔργον. Ὑπάρχουσιν ἀληθῶς παράδοξα φαινόμενα ἐν τῇ ὑπνοβατίᾳ, οἷον ἡ νυκτοβατία, ὅτε καθεύδει μὲν ἡ ψυχή, κινεῖ δὲ τὸ σῶμα κατὰ τὴν φορὰν τῶν ὀνείρων, ἢ ἡ παντελὴς ἀναισθησία μερῶν τινων τοῦ σώματος, ἧς ἕνεκα ὁ Κλοκὲ ἠδυνήθη ν' ἀποκόψῃ ποτὲ τὸν πόδα μαγνητισθέντος τινὸς ἀνωδύνως, ἂν καὶ διελέγετο πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν τομήν. Τὰ αὐτὰ ὅμως φαινόμενα συμβαίνουσι καὶ ἐν τοῖς νευρικοῖς νοσήμασι χωρὶς ν' ἀντιβαίνωσι πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἡ δ' ἔκστασις, ἥτις νομίζεται ὑψηλοτέρα τις κατάστασις τῆς ψυχῆς, οὐδὲν λόγου ἄξιον ἐγέννησεν, ἂν καὶ αἱ πανδαεῖς δῆθεν ἐκστατικαὶ γυναῖκες ἐστωμύλευσαν καὶ ἐσπερμολόγησαν πλεῖστα ὅσα περὶ αὐτῆς. Περὶ πάντων τούτων Ἄγγλος τις συγγραφεὺς γράφει που εὐστόχως τάδε· «Τὰ κρούοντα πνεύματα καὶ οἱ ὀξυβλέπται (Hellseher) ἀντὶ νὰ ἐξιχνεύωσιν ἡμῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀπέθανέ τις πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ εἴπωσιν ἡμῖν πῶς θὰ ἔχῃ, τὸ δεῖνα πρᾶγμα μετὰ τρεῖς μῆνας. Ἀντὶ δὲ νὰ δεικνύωσιν ἡμῖν τὸν Δάντην θὰ ἦτο ἀξιολογώτερον νὰ δείξωσι τὸν ἵππον, ὅστις μέλλει νὰ νικήσῃ ἐν ταῖς ἐπερχομέναις ἱπποδρομίαις, καὶ ἀντὶ νὰ συνδέωσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν Οὐασιγκτῶνα θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ εἴπωσι τί συμβαίνει νῦν ἐν τῷ

Περσικῷ κόλπῳ καὶ ἐν Καντώνῃ. Ὁ ἀτμός, ὁ μαγνήτης, ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐγένοντο εὐθὺς χρήσιμα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Εἴθε ἡ μετακινοῦσα τὰς τραπέζας δύναμις νὰ ἐκίνει τοὐλάχιστον μύλον τινὰ καφέ!» Ἀληθῶς πάντα τὰ περὶ φασμάτων καὶ πνευμάτων ἱστορούμενα εἶνε ἄντικρυς μοχθηρὰ ὀνειροπολήματα καὶ μυθοπλαστίαι.

Ἀναθεωρήσωμεν πάλιν τὰ περὶ τῶν μαγισσῶν πιστευόμενα. Φρίττομεν ἀληθῶς ἀναλογιζόμενοι τὴν ἀνθρωπίνην πλάνην, ἧς ἕνεκα πολλὰ θύματα ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας παρεδόθησαν εἰς σκληρὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἀνεσκευάσθη ἡ γνώμη τῶν ἰσχυρισθέντων, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς πλάνης ταύτης ὑπάρχει ἐν τῇ γερμανικῇ ἀρχαιότητι. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὴν εὐθύνην τῆς μεγάλης αὐτῆς διαδόσεως ὑπέχει ὁ χριστιανικὸς μεσαιών. Ἡ εἰς τὰς μαγίσσας πίστις ἐκλήθη ἡ φονικὴ κρίσις τῆς ἀρχαίας δεισιδαιμονίας, ἥτις ἐδέησε νὰ περιέλθῃ εἰς φανερὸν πόλεμον πρὸς τοὺς εὐφροσύνοντας λαοὺς ὅπως καταβληθῇ διὰ παντὸς καταντήσασα τελευταῖον εἰς τὴν ἐσχάτην παράνοιαν. Πρῶτος ὁ ἰατρὸς Βεῖρος ἀγανακτῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα διὰ τὰ γενόμενα ἐκήρυξεν, ὅτι ἐστέλλοντο ἐν καπνῷ εἰς τὸν Ἅδην δύστηνα γύναια, ὧν ἡ κεφαλὴ ἦτο βεβλαμμένη. Οὗτος ἐπίστευε μὲν εἰς μάγους, ἀλλὰ διέκρινεν αὐτοὺς ὡς καὶ τοὺς φαρμακεῖς ἀπὸ τῶν μαγισσῶν καὶ ἔκρινεν ἐκείνους μόνον ἀξίους θανάτου. Ὁ Βεῖρος ἐνόμιζε τὰ μαγικὰ φάρμακα ναρκωτικὰ καὶ πρόξενα παρανοίας· ἐπίστευε μέν, ὅτι πολλαὶ τῶν μαγισσῶν ἦσαν δαιμονιόπληκτοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ δὲν συνῆπτον σύμβασιν πρὸς τὸν διάβολον, ὑφ' οὗ ἠπατῶντο μόνον καὶ ἐτυφλοῦντο! Ὤκτειρε τὴν χύσιν τοῦ ἀθώου αἵματος καὶ ἐπεκαλεῖτο τὰς Γραφὰς ἵνα ἀποδείξῃ αὐτὴν πεπλανημένην, διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἰσχυρίζοντο οἱ ἀντιλέγοντες, παρήγγελλε νὰ θανατῶνται οἱ γόητες. Καὶ ἡ νομικὴ σχολὴ ἐν Εἰδελβέργῃ ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ μαγεία ἦτο ἔγκλημα δεινότερον τῆς πτώσεως τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Πλὴν τοῦ Βείρου ἄξιος μνείας εἶνε καὶ ὁ Ἰησουΐτης Φρειδερίκος Σπέε, ὅστις ἐλευκάνθη, ὡς ἔλεγεν, ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πυρὰν ἀπαγομένων μαγισσῶν καὶ ὡμολόγει, ὅτι ὡς πνευματικὸς οὐδεμίαν τῶν δυστυχῶν τούτων εὗρε κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἔνοχον τοῦ προσαπτομένου αὐταῖς ἁμαρτήματος. Οὗτος ὅμως κατακρίνει μόνον τὰς φονικὰς δίκας τῶν ἀθώων· δὲν τολμᾷ ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν μαγείαν, ἀποφαίνεται δέ, ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παρατήρησιν καὶ γνώμην ὑπάρχουσιν ἀληθῶς ἐν τῷ κόσμῳ μάγοι τινὲς καὶ φαρμακεῖς, ὅπερ μόνον οἱ κοῦροι καὶ οἱ παντάπασιν ἀνόητοι δύνανται ν' ἀρνηθῶσι! Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ (Cautio criminalis) ἐξεδόθη ἀνωνύμως τῷ 1631, ὅτε αἱ δίκαι τῶν μαγισσῶν ἦσαν ἐν μεγίστῃ ἀκμῇ. Ἐντὸς ἑνδεκαετῶν τότε ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς Ἑλβετικῆς Βασιλείας ἐκάησαν ἑξακόσιαι μάγισσαι, ἐν δὲ τῷ τοῦ Βυρζβούργου ἀπέθανον ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐννεακόσιαι. Ἡ ἐν Γερμανίᾳ τελευταία μάγισσα ἐκάη τῷ 1782 ἐν Βυρζβούργῳ, ἡ ἐν Ἱσπανίᾳ τῷ 1781, ἡ δ' ἐν Ἑλβετίᾳ ἀπεκεφαλίσθη τῷ 1782, αἱ δύο τελευταῖαι ἐν Πολωνίᾳ ἐκαρατομήθησαν τῷ 1793, τῷ δὲ 1860 ἐκάη ἡ τελευταία ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Μεξικοῦ. Τινὲς τῶν μαγισσῶν, ὡς εἰκάζομεν, ἦσαν φρενοβλαβεῖς, πάσχουσαι ὑπὸ τῆς λίαν διαδεδομένης καὶ μεταδοτικῆς φρενοπληξίας, ἥτις ἐνεποίησε φόβον εἰς ἅπαν τὸ θῆλυ γένος. Ἡ ὁμοιότης τῶν διὰ βασάνων ἐκβιαζομένων ἐξομολογήσεων δὲν ἀποδεικνύει ποσῶς τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν· τοὐναντίον, αὕτη εἶνε μαρτύριον τοῦ ψεύδους. Τινὲς ἐνδέχεται νὰ εὑρίσκοντο ἐν καταστάσει ὁμοίᾳ πρὸς τὴν ἔκστασιν ἐν τῇ ὑπνοβατίᾳ· ἄλλων αἱ ὁμολογίαι ἦσαν διὰ βασάνων ἐκβεβιασμέναι. Πολλαὶ τούτων, ἁμαρτωλαὶ καὶ κακοῦργοι, μετεχειρίζοντο ὡς πρόφασιν τὴν ἐπικρατοῦσαν δεισιδαιμονίαν ἵνα διαπράττωσι τὰ ἀνόσια αὐτῶν ἔργα ὑποδυόμεναι τὸν διάβολον. Τελευταῖον δὲ τὰ μαγικὰ αὐτῶν φάρμακα περιεῖχον ἴσως τοιαύτας ὕλας, αἵτινες προὐξένουν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ παραφροσύνας.

Ἐάν τις ἀποβλέψῃ εἰς τὰ κατὰ τῶν μαγισσῶν δρασθέντα θὰ εὕρῃ διάφορα παράδοξα πράγματα ἅτινα μόνον ἡ νῦν φυσικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ. Τῆς βασάνου προηγεῖτο συνήθως ἡ διὰ πυρὸς δοκιμασία. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὴν διάνοιάν τινος ἡ ἰδέα αὕτη, ἐὰν δὲν εἶχε παρατηρήσει, ὅτι τὸ πῦρ δὲν καίει πάντοτε; Ἐμάθομεν διὰ τῆς καλλίστης ἀνακαλύψεως τοῦ Βουτινὶ (Boutigny), ὅτι ὁ ἐκπεπυρωμένος σίδηρος δὲν καίει τὴν ψαύουσαν αὐτὸν χεῖρα καὶ ὅτι μάλιστα δύναταί τις νὰ βαπτίσῃ τὴν χεῖρα εἰς τετηγμένον μέταλλον. Ἡ ἐπαφὴ τοῦ διαπύρου σιδήρου ἦτο καὶ ἐν Ἰνδίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ εἶδος θείας κρίσεως. Ἡ δὲ διὰ τοῦ ὕδατος δοκιμασία ἦτο μετὰ ταῦτα τεκμήριον τοῦ ἐγκλήματος, ἐὰν ἡ μάγισσα δὲν κατεδύετο ἀλλ' ἐκολύμβα ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Ἀλλὰ τὸ ἔμψυχον ἀνθρώπινον σῶμα εἶνε εἰδικῶς ἐλαφρότερον τοῦ ὕδατος καὶ κολυμβᾷ ἐν ἠρέμῳ στάσει ἂν ἡ μὲν κεφαλὴ ἵσταται ὑπὲρ τὸ ὕδωρ, αἱ δὲ χεῖρες δὲν συνάπτονται ὑπεράνω αὐτῆς, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς πνιγομένους. Διὰ τοῦτο κολυμβῶσιν εὐκόλως πάντα τὰ ζῷα, ὧν ἡ κεφαλὴ ἵσταται μετέωρος. Ὅσῳ δὲ παχύτερος εἶνε ὁ ἄνθρωπος, τοσούτῳ εὐκολώτερον κολυμβᾷ, δι' ὃ αἱ παχεῖαι μάγισσαι ἐκινδύνευον τὸν μέγιστον κύνδυνον. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὡς γνωστόν, οὐδέποτε στερεῖται βάρους· οὐχ ἧττον μάγισσά τις κατεδικάσθη ποτὲ ἐν τῇ γερμανικῇ πόλει Οὔλμῃ ὡς ἔχουσα δῆθεν βάρος πέντε γραμμαρίων μόνον! Ἂν ἡ διὰ τῆς βελόνης δοκιμασία, ὡς συνέβαινε κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἀπέδειξέ ποτε τὴν ἀναισθησίαν μέρους τινὸς τοῦ σώματος, τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον, διότι ἡ ἀναισθησία εἶνε ἐπακολούθημα βλάβης τῆς σπονδυλικῆς στήλης· ἂν δ' ἐν τῇ διὰ τῶν δακρύων δοκιμασίᾳ ὁ βασανιζόμενος δὲν ἐδάκρυε, τοῦτο εἶνε εὐεξήγητον, διότι ἡ φυσιολογία διδάσκει, ὅτι ἡ ἔκκρισις τῶν δακρύων ἐξήρτηται ἐκ τοῦ συστήματος τῶν νεύρων, ὅπερ ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι δύναται εὐκόλως νὰ πάθῃ. Ὅτε τελευταῖον διεπράσσοντο κατὰ τῶν καθειργμένων αἱ ἀλγεινόταται τῶν βασάνων ἵνα ἐμποδίζωνται τοῦ ὕπνου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ νύκτας, οὗτοι περιήρχοντο εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα, ὥστε ὁ θάνατος ἐφαίνετο αὐτοῖς ὡς ἀπολύτρωσις· διὰ τοῦτο ὡμολόγουν πάντα ὅσα ἤθελον καὶ ἠνάγκαζον αὐτοὺς οἱ βασανίζοντες.

Ἡ περὶ τῶν μαγισσῶν μωρὰ πίστις φαίνεται ἡμῖν τοσούτῳ μᾶλλον δεινή, ὅσῳ μᾶλλον εἶνε εἰσέτι ἔναυλος, καὶ εἶνε ἐν ταὐτῷ αἰσχρὸν τεκμήριον ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπέκυψεν εἰς αὐτήν, ἂν καὶ ἦτο ἀπὸ πολλοῦ τεθραμμένη ἐν ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις. Πρέπει ὅμως ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας πᾶσα ἐπιστήμη, μόνον ἡ διατρίβουσα περὶ τὴν φύσιν δύναται νὰ ὀνομασθῇ φῶς, οὐτινος αἱ ἧπιαι καὶ θερμαντικαὶ ἀκτῖνες διαλύουσι τὰ ψυχρὰ νέφη τὰ ἐπὶ ἀμέτρητον μῆκος χρόνου περισκιάσαντα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ περιβαλόντα τὸν βίον πολλῶν ἀνθρώπων δι' ἀνίας καὶ ἀπογνώσεως, ὅτι δὲ ὡσαύτως εἶνε οἰονεὶ ὅπλον ὀξὺ καὶ εὐθυβόλον προσδοποιοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ πρόσω ἀνὰ μέσον τῶν προλήψεων καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ ψεύδους!

(Κατὰ τὸν Ἕρμαν Σαφχάουζεν.)

Ὁ διάσημος ἑλληνιστὴς Ἐρρίκος Στέφανος (γεννηθεὶς τῷ 1528, ἀποθανὼν τῷ 1598) ὁ συγγράψας τὸν γνωστότατον «Θησαυρὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς ἐκδούς, ἔγραψε καὶ συλλογὴν εὐτραπέλων διηγημάτων, ἅτινα παρενέβαλεν ἐν τῇ «Ἀπολογίᾳ τοῦ Ἡροδότου ἢ Εἰσαγωγῇ εἰς πραγματείαν περὶ τῆς συμφωνίας τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων θαυμασίων ἀκουσμάτων.» Τὰ πλεῖστα τῶν διηγημάτων τούτων σκοπὸν ἔχουσι τὴν διακωμῴδησιν τοῦ κλήρου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, οὗ ἦτο πολέμιος, ὡς πάντες οἱ διαμαρτυρόμενοι τὸ θρήσκευμα σύγχρονοι αὐτῷ ἐπιφανεῖς λόγιοι. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης ἐλήφθη καὶ τὸ κατωτέρω ἐν μεταφράσει δημοσιευόμενον.

Σ. Τ. Δ.

Ο ΠΑΤΕΡ ΚΡΕΜΥΔΙΟΣ

Μοναχός τις τοῦ μοναστικοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ὀνόματι πάτερ Κρεμύδιος, εἶχε συνήθειαν νὰ μεταβαίνῃ ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς χωρίον τι πλησίον τῆς Φλωρεντίας, καλούμενον Κερτάλδο, ὅπως συνάζῃ ἐλέῃ. Συνέβη λοιπόν ποτε νὰ ὑπάγῃ μίαν Κυριακὴν τὴν πρωΐαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι διὰ ν' ἀκούσωσι τὴν λειτουργίαν ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πέριξ ἀγρούς· ὅτε δὲ ἔκρινε κατάλληλον τὸν καιρὸν ἀνέβη εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ ἐξεφώνησε τὸ ἑπόμενον κήρυγμα.

«Κύριοι καὶ κυρίαι, ἐσυνειθίσατε κάθε χρόνον τῆς θεανθρώπου ἐνσαρκώσεως νὰ δίδετε εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ βαρώνου καὶ αὐθέντου μας ἁγίου Ἀντωνίου (βοήθειά μας) μέρος ἀπὸ τὰ γεννήματά σας, ἄλλος πολύ, ἄλλος ὀλίγον, ὁ καθένας κατὰ τὴν δύναμίν του καὶ κατὰ τὴν εὐλάβειάν του· καὶ ἡ χάρις του πάλιν φροντίζει καὶ φυλάττει ἀπὸ κάθε κακὸν τὸ βοῦδα σας, τὰ γαϊδούρια σας, τοὺς χοίρους καὶ τὰ πρόβατά σας· καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἔχετε τὴν καλὴν συνήθειαν (καὶ μάλιστα ὅσοι εἰσθε γραμμένοι συνδρομηταὶ εἰς τὰ κατάστιχα τοῦ μοναστηρίου μας, διὰ νὰ μνημονεύωνται τὰ ὀνόματά σας) νὰ πληρώνετε καὶ ἓν μικρὸν ποσὸν μίαν μόνον φορὰν τὸν χρόνον. Διὰ νὰ συνάξω λοιπὸν αὐτὰ ἦλθα καὶ ἐγὼ ἐδῶ, σταλμένος ἀπὸ τὴν πανοσιότητά του, τὸν ἡγούμενόν μας. Δι' αὐτὸ καὶ σεῖς, τηράξετε καλὰ νὰ συναχθῆτε ὅλοι τὸ ἀπομεσήμερον (ὅταν θὰ ἀκούσετε νὰ σημάνουν οἱ καμπάναις) εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκεῖ καθὼς εἶναι ἡ συνήθεια, θὰ κηρύξω τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ θὰ σᾶς δώσω νὰ ἀσπασθῆτε τὸν σταυρόν. Καὶ περιπλέον (ἐπειδὴ καὶ εἰξεύρω πῶς ἔχετε πολλὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸν βαρῶνον καὶ αὐθέντην μας τὸν ἅγιον Ἀντώνιον,) θὰ σᾶς κάμω τὴν χάριν νὰ σᾶς φέρω νὰ προσκυνήσετε ἕνα ἅγιον λείψανον, ποῦ ἔχω φέρῃ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸν ἅγιον Τάφον· αὐτὸ τὸ ἅγιον λείψανον εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ πτερὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, (μεγάλη του ἡ χάρις), ποῦ ἔπεσεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς παρθένου Μαρίας, τὴν ἡμέραν ποῦ ὑπῆγε νὰ τῆς κάμῃ τὸν Εὐαγγελισμόν.»

Ταῦτα εἰπών, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν του διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν συνέχειαν τῆς λειτουργίας. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν εὑρέθησαν καὶ δύο ἀστεῖοι, οἱ ὁποῖοι συνεφώνησαν νὰ παίξωσιν ἓν παιγνίδιον τοῦ ἀγαθοῦ καλογήρου μὲ τὸ πτερὸν ἐκεῖνο τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Παρεφύλαξαν λοιπόν, καὶ ἅμα ἐπέτυχον κατάλληλον εὐκαιρίαν ἔτρεξαν καὶ ἠρεύνησαν τὰ πράγματά του· εὗρον δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ μίαν θήκην περιτετυλιγμένην μὲ λεπτότατον μεταξωτὸν ὕφασμα, καὶ ἐντὸς ταύτης ἓν πτερὸν ἀπὸ τὴν οὐρὰν ψιττακοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἐδείκνυεν ὡς πτερὸν τοῦ ἀρχαγγέλου, πείθων ἄνευ δυσκολίας τοὺς ἀκροατάς, οἱ ὁποῖοι οὔτε ἀρχαγγέλου οὔτε ψιττακοῦ πτερὸν εἶχον ἰδῇ ποτέ, οὐδὲ εἶχον ἀκούσῃ μάλιστα οἱ πλεῖστοι νὰ γίνεταί ποτε λόγος περὶ τοιούτων πραγμάτων. Οἱ δύο σύντροφοι λαβόντες τὸ πτερόν, ὅπως μὴ ἀφήσωσι κενὴν τὴν θήκην τὴν ἐγέμισαν μὲ ἄνθρακας.

Ὁ πάτερ Κρεμύδιος, ἀφ' οὗ ἔφαγε καλά, ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα, τὴν ὁποίαν εἶχε προσδιορίσῃ, διέταξε τὸν ὑπηρέτην του νὰ φέρῃ τὰ πράγματά του εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ σημάνῃ τοὺς κώδωνας διὰ νὰ συναθροισθῶσιν οἱ χωρικοί. Ὅτε δὲ συνηθροίσθησαν ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν του, ἐν ᾗ εἶπε πολλὰ καὶ διάφορα περὶ τοῦ ἁγίου λειψάνου· εἰς τὸ τέλος δὲ ὅτε ἐπρόκειτο νὰ τὸ δείξῃ, ἔκαμε πρῶτον μετὰ πολλῆς εὐλαβείας τὸν σταυρόν του· ἔπειτα διέταξε νὰ ἀνάψωσι δύο λαμπάδας, ἐξετύλιξε μετὰ προσοχῆς τὸ μεταξωτὸν περικάλυμμα τῆς θήκης, καὶ ἀφ' οὗ ἀπήγγειλε δέησιν πρὸς τὸν ἀρχάγγελον καὶ ἐπεκλήθη τὴν βοήθειαν τοῦ πτεροῦ του, ἤνοιξε τὴν θήκην. Ἰδὼν δὲ τίνος τεχνάσματος ἐγένετο θῦμα, χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ καὶ χωρὶς νὰ ταραχθῇ κατ' ἐλάχιστον, ὕψωσε τὸ πρόσωπον καὶ ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀνακράζων:

— Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου!

Ἔπειτα δὲ κλείσας τὴν θήκην καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, εἶπε.

— Κύριοι καὶ κυρίαι, πρέπει νὰ εἰξεύρετε, ὅτι ὅτε ἀκόμη ἤμην μικρὸς μὲ ἔστειλεν ὁ ἡγούμενός μου εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου βγαίνει ὁ ἥλιος καὶ μοῦ ἔδωκε παραγγελίαν κτλ. κτλ.

Καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ὡμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τοῦ προσκυνήματός του εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον καὶ ἀνέφερε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ὁ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων τῷ ἔδειξε πολλὰ ἅγια λείψανα, οἷον: ἕνα ἁρμὸν τοῦ δακτύλου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀκέραιον καὶ ὑγιᾶ ὡς νὰ μὴ ἦτο κομμένος, καὶ τὴν μύτην τοῦ Σεραφείμ, τὸ ὁποῖον ἐπεφάνη εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον καὶ ἓν ὀνύχιον Χερουβείμ, καὶ μίαν πλευρὰν τοῦ θεανθρώπου Λόγου καὶ τὸ φουστάνιον τῆς Ἁγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀλίγας ἀκτῖνας τοῦ ἀστέρος, τὸν ὁποῖον εἶδον οἱ τρεῖς μάγοι ἐξ ἀνατολῶν καὶ μίαν φιάλην περιέχουσαν τὸν ἱδρῶτα, τὸν ὁποῖον ἔχυσεν ὁ Ἅγιος Μιχαήλ, ὅτε ἐπάλαιε μὲ τὸν Διάβολον. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἅγια λείψανα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης τῷ ἔδειξε. Ἄλλα ὅμως δὲν περιωρίσθη νὰ τὰ δείξῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτόν· καὶ ταῦτα ἦσαν· ἓν ὀδόντιον τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὀλίγος ἦχος τῶν κωδώνων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος· καὶ τὸ πτερὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ μετὰ μιᾶς τῶν ἐμβάδων τοῦ Ἁγίου Γεράρδου τοῦ Γραμβίλ· καὶ πλὴν τούτων ὀλίγους ἄνθρακας ἀπὸ τὴν πυράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐψήθη ὁ μεγαλομάρτυς Ἅγιος Λαυρέντιος. Ἀφ' οὗ δὲ ἀφηγήθη ταῦτα προσέθηκε:

— Αὐτὰ τὰ ἅγια καὶ πανσεβάσμια λείψανα τὰ ἔφερα πάντοτε μὲ πολλὴν εὐλάβειαν μαζί μου. Ὅμως ὁ ἡγούμενός μου δὲν συγκατετέθη νὰ μοῦ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ τὰ δείχνω εἰς τοὺς χριστιανούς, ὅσοι ἤθελον νὰ τὰ προσκυνήσουν, προτοῦ νὰ ἀποδειχθῇ πῶς ἦσαν τὰ ἴδια καὶ δὲν ἦσαν ἀλλαγμένα. Ἀλλὰ τώρα, ποῦ μὲ μερικὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμαν, καὶ μὲ τὰ γράμματα ποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατριάρχην, ἐβεβαιώθη, μοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ τὰ δείχνω· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστεύομαι εἰς κανένα ἄλλον τὰ σύρω πάντα μαζί μου. Εἶναι ὅμως ἀλήθεια, πῶς ἀπὸ φόβον μὴ χαλάσῃ τὸ πτερὸν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὸ ἔβαλα εἰς μίαν θήκην· καὶ τὰ κάρβουνα ποῦ ἔψησαν τὸν ἅγιον Λαυρέντιον, τὰ ἔβαλα εἰς μίαν ἄλλην θήκην· καὶ αἱ δύο θῆκαι ὁμοιάζουν τόσον πολύ, ὥστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος κάμμιὰ φορὰ γελοιοῦμαι καὶ παίρνω τὴν μίαν γιὰ τὴν ἄλλην, ὡς καλὴ ὥρα μοῦ συνέβη καὶ σήμερον. Ἐνόμισα πῶς ἔφερα τὴν θήκην ποῦ ἔχει τὸ πτερόν, καὶ ἔφερα τὴν ἄλλην ποῦ ἔχει τὰ κάρβουνα. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πῶς ἦτο τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ νὰ γείνῃ αὐτὴ ἡ ἀλλαγή, καὶ πῶς ὁ θεὸς μοῦ ἔβαλεν εἰς τὸ χέρι τὴν θήκην μὲ τὰ κάρβουνα. Διότι τώρα ἐνθυμοῦμαι, πῶς ὕστερα ἀπὸ δύο ἡμέρας εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου.

Τὰ μετὰ ταῦτα παραλείπονται ὡς εὐνόητα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σινικὰ ἀναγνώσματα. Πλὴν τῶν ἱερῶν καὶ κλασικῶν βιβλίων αὐτῶν, ἔχουσιν οἱ Σῖναι καὶ πλεῖστα ἄλλα ἱστορικά, φιλοσοφικά, καὶ πολιτικά, διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ ποικίλης ὕλης συγγράματα. Ἀλλ' εἰ καὶ πρὸ πολλῶν αἰώνων εἶχον πλουσιωτάτην γραμματολογίαν, ὅμως δὲν ὑπάρχει καθ' ἅπαν τὸ Οὐράνιον κράτος βιβλιοθήκη προσιτὴ εἰς τοὺς πολλούς, καὶ μόνον εἰς τοὺς δημοσίους λειτουργοὺς εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ μελετῶσιν ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις. Πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως ταύτης πένητες λόγιοι διδάσκουσι δι' ἀναγνωσμάτων καὶ ὁμιλιῶν τὸν λαὸν τὴν σινικὴν ἱστορίαν καὶ ἑρμηνεύουσι τὰ ἔργα τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων. Οἱ λόγιοι οὗτοι καλοῦμενοι Κόγκ-κοῦ διαμένουσι συνήθως ἐν ταῖς στοαῖς τῶν ναῶν καὶ ἐκεῖ διδάσκουσιν. Οἱ ἀκροαταὶ πληρώνουσι δικαίωμα εἰσόδου· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τίμημα τοῦ εἰσιτηρίου εἶνε εὐτελέστατον καὶ δὲν ἐπαρκεῖ εἰς συντήρησιν τῶν πενομένων λογίων, οὗτοι ζητοῦσι νὰ αὐξήσωσι τὰς εἰσπράξεις διὰ τῆς πωλήσεως ὀπωρῶν καὶ σιγάρων. Ἡ τράπεζα, παρὰ τὴν ὁποίαν ἱστάμενοι διδάσκουσι, εἶναι κεκαλυμμένη ὑπὸ τοιούτων ὀψωνίων, ἕκαστος δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὁσάκις τῷ ἔλθῃ ἡ ὄρεξις, προσέρχεται ἀθορύβως εἰς τὴν τράπεζαν καὶ καταθέτων τὸ ἀντίτιμον λαμβάνει ὅ τι ἐπιθυμεῖ ἐκ τῶν ἐκτιθεμένων καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν θέσιν του, ὅπως φάγῃ τὴν ὀπώραν ἢ καπνίσῃ τὸ σιγάρον.

Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου. Λέγεις πῶς ἔκλεψες διότι ἐπείνας. Ἀλλ' ὁποιος πεινᾷ δὲν κλέπτει ὁλόκληρον βόϊδι, διὰ νὰ τὸ φάγῃ.

Κατηγορούμενος. Ἐκείνη τὴ στιγμή, κύριε πρόεδρε, δὲν εἶχα τὸ μαχαίρι μαζί μου, διὰ νὰ κόψῳ κάνεν κομμάτι δι' αὐτὸ ἀναγκάσθηκα καὶ τὸ πῆρα ὁλόκαιρο.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886.—374